

The logo for 'BOG PANELET' is contained within a red square. It features the word 'BOG' in a large, bold, red sans-serif font, with a horizontal line passing through its middle. Below 'BOG', the word 'PANELET' is written in a smaller, bold, black sans-serif font. The entire text is centered within the red square.

BOG
PANELET

LÆSNING I FORANDRING

Rapport om læsekulturer blandt
voksne danskere i 2022

Af Jacob Ørmen

Læsning i forandring
Rapport om læsekulturer blandt voksne danskere i 2022
Af Jacob Ørmen

Layout: HSK, Kulturministeriet

Publiceret: februar 2023
www.kum.dk

ISBN (digital): 978-87-7960-162-8

LÆSNING I FORANDRING

BOGPANELETS FORORD

Bogpanelet har engageret sig i at følge læsekulturers forandringer, både igennem vores årsrapporter og specialrapporter. Der er ingen tvivl om, at måder vi læser på er i hastig forandring i alle aldersgrupper, og at forskellige formater påvirker hinanden og i stigende grad bruges både sammen og hver for sig. Desuden ser vi forskydninger mellem forskellige genrer og forskellige aldersgruppers forbrug af genrer. Bogpanelet har ønsket at belyse læsning i forandring, og vi har derfor bedt Jacob Ørmen foretage en spørgeskemaundersøgelse og udarbejde en rapport, der kan belyse udbredelsen af læsning blandt den voksne befolkning i Danmark og de læsekulturer, som knytter sig hertil.

Bogpanelet takker Jacob Ørmen for hans arbejde og håber, at mange vil få udbytte af denne vigtige rapport, også når det gælder nye politiske initiativer til styrkelse af dansk læsekultur.

Bogpanelet

INDHOLD

OVERORDNET SAMMENFATNING	3
BAGGRUND FOR UNDERSØGELSEN	7
Læsningens individuelle dimension.....	7
Læsningens teknologiske dimension.....	8
Læsningens sociale dimension.....	10
DATAINDSAMLINGSMETODE	11
Frafaldsprocent.....	11
Kvalitetssikring.....	11
Repræsentativitet.....	12
Statistisk usikkerhed.....	13
BEGREBSAFKLARINGER	14
LÆSNING SOM MULTIMODALT FÆNOMEN	15
Ikke-læsere	18
Læsningen i Coronaperioden	19
LITTERATURENS NICHER.....	20
POPULÆRE TYPER OG GENRER	24
Skønlitteratur.....	25
Faglitteratur	25
Sammenhænge mellem forfatterens og læserens køn.....	27
MOTIVATION FOR LÆSNING.....	29
INSPIRATION TIL LÆSNING.....	31
ADGANG TIL LITTERATUR.....	33
LÆSNINGENS SOCIALE DIMENSION.....	35
AFSLUTTENDE DISKUSSION OG OPSUMMERING.....	39
LITTERATUROVERSIGT	41
 SPØRGERAMME FOR LÆSEKULTURUNDERSØGELSEN 2022	 46

OVERORDNET SAMMENFATNING

Rapporten kortlægger læsekulturer blandt voksne danskere i 2022. Læsekulturer skal her forstås som en samlet betegnelse for de forskellige måder, denne gruppe tilgår og oplever litteratur på samt de praksisser, som de engagerer sig i omkring litteratur.

Kortlægningen er foretaget på baggrund af en spørgeskemaundersøgelse med 2752 personer. Undersøgelsen er statistisk repræsentativ for den voksne danske befolkning (15+) på tværs af alder, køn, uddannelsesniveauer og bopæl (det sidste på regionsniveau).

Rapportens vigtigste konklusion er, at læsekulturen i Danmark er i forandring. Det kan opsummeres i tre delkonklusioner, som underbygges løbende i analysen:

- De digitale formater for læsning, lydbogen især, er ved at blive en etableret del af danskernes oplevelse af litteratur. Det er især de yngre under 50 år, der driver udviklingen, hvor omtrent halvdelen af dem, som tilgår litteratur på ugentlig basis, bruger lyd- eller ebøger. Samtidig indtager de nye formater, igen mest udtalt for lydbogen, nye nicher i dagligdagen, hvor man traditionelt set ikke har oplevet litteratur. Det er fx som ledsager i praktiske gøremål og rutinepræget arbejde eller som bagtæppe til cykel- og køreturen. Den teknologiske udvikling påvirker således både måden mange tilgår litteratur på - som f.eks. at læse overfor at lytte til litteratur - samt den rolle litteratur spiller i dagligdagen. Det betyder at litteratur i højere grad end tidligere kan fungere som baggrundstæppe til andre aktiviteter i dagligdagen.
- Nye genrer og typer er i stigende grad på vej frem i den litteratur, der læses. De yngre generationer læser et bredere udsnit af genrer, end de ældre gør, både inden for skøn- og faglitteratur og de unge har især taget bøger om seksualitet og sundhed samt fantasy og science fiction til sig. Samtidig står det klart, at der er store kønsforskelle i forhold til, hvad, der læses - fx har mænd en tendens til at læse bøger af mandlige forfattere, mens kvinder læser på tværs af kønnene. Generations- og kønsforskellene demonstrerer, at der eksisterer vidt forskellige læsekulturer - ikke kun i forhold til hvor meget danskerne læser, men også hvilke stemmer i litteraturen, de orienterer sig mod.
- Danskerne finder nye veje til litteratur og måder at engagere sig i bøger på. I befolkningen under 50 år har sociale medier overhalet traditionelle medier, som kilde og inspiration til litteratur. Samtidig er mange begyndt at supplere køb og lån af bøger med abonnementer på streamingtjenester for lyd- og ebøger. Mens købere af trykte bøger primært findes blandt de højest uddannede, anvendes streamingtjenesterne i større grad af brugere på tværs af uddannelsesniveauer. Det peger på, at de nye formater kan være med til at styrke læselysten blandt dem, der normalt ikke køber bøger eller får dem i gave af andre. Samtidig har de yngre generationer under 35 år et større behov for at udtrykke sig omkring det, de læser (fx ved at snakke med andre om bøger, skrive selv eller anmelde bøger), hvorimod de ældre særligt over 65 år supplerer samtaler med mere traditionelle oplæsninger og forfatterarrangementer. Der tegner sig således en klar generationsforskel i, hvordan danskerne engagerer sig i og med hinanden om litteratur.

I det afsluttende afsnit peger rapporten på en række konsekvenser ved udviklingen. Især tyder resultaterne og den eksisterende forskning på, at læsning som praksis i sig selv er i forandring på grund af de nye formater og streamingtjenestens forretningsmodeller, der adskiller sig markant fra traditionelt bogsalg. Samtidig advarer rapporten mod at overfortolke udviklingen, da den er et tværsnit af forskellene på tværs af generationer og ikke en længerevarende undersøgelse over tid. Det er desuden påfaldende, at så mange unge læser af tvang snarere end af egen fri vilje, hvilket kan hænge sammen med deres livsstadie. En stor del af de unge er fortsat i skole og under uddannelse med megen obligatorisk læsning. Det kan dog også skyldes en generelt faldende læselyst blandt unge, som forskningen allerede peger på, se fx Hansen et al., 2021. De unge har også en mere instrumental tilgang til læsningen, fx læser de for at højne viden eller forbedre evner. Det står i modsætning til de ældre, der i højere grad dyrker litteraturen som et ritual, fx læsning for oplevelsens skyld. Det er uklart om disse forskelle holder ved, efterhånden som de yngre læsere kommer ud af uddannelsessystemerne og får andre rutiner, vaner og behov.

Læsekulturerne er allerede forandret i forhold til for få år siden, hvor lydbøger ikke var så udbredt, og hvor sociale medier ikke spillede så grundlæggende en rolle i danskernes liv. Men læseoplevelsen kommer fortsat til at forandre sig, fx når de nye generationer vokser frem eller nye teknologier kommer til. Denne rapport skal derfor forstås som ét nedslag i udviklingen af danskernes møde med litteraturen, her set fra 2022.

God læselyst.

BAGGRUND FOR UNDERSØGELSEN

Rapporten er blevet udarbejdet for Bogpanelet under Kulturministeriet for at kortlægge læsekulturerne i Danmark med udgangspunkt i de følgende undersøgelsesspørgsmål. Rapporten skal:

- 1) belyse udbredelsen af læsning blandt den voksne (15+) befolkning i Danmark med udgangspunkt i forskellige udgivelsesformater (papirbøger, ebøger, lydbøger) og væsentlige genrer (inden for fiktion og fakta),
- 2) afdække typiske konstellationer af læsepraksis og oplevede formål med at læse, samt
- 3) undersøge hvordan disse relaterer sig til sociale aktiviteter i tilknytning til læsning.

Læsekultur forstås i denne undersøgelse som en samlet betegnelse for de oplevelser, man har med litteratur. Det indebærer selvfølgelig læsning i traditionel forstand, hvor en person læser ordene i en bog, men inkluderer også 'læsning' i bredere forstand (Have & Pedersen, 2015), hvor man lytter til litteratur oplæst af andre enten forskudt i tid og rum som lydbøger eller forenet i socialt samvær som højtlesning. Samtidig engagerer danskerne sig i litteratur på andre måder end blot læsning. Mange diskuterer bøger med venner og familie, følger forfattere og andre læsere på sociale medier, deltager i læsekredse, tager til foredrag af og om forfattere samt besøger bogmesser. Læsekultur omfatter derfor både de introspektive aktiviteter (læsning, lytning) og motivationer for møder med litteratur samt de mere ekspressive handlinger (skrive selv) og sociale praksisser (fx samtaler med andre, interaktioner på sociale medier). Da det ikke er tale om én samlet tendens, men snarere en række forskellige og overlappende udviklinger, så benytter rapporten begrebet læsekultur (i ubestemt form) eller læsekulturer (i flertal).

Undersøgelsen søger derfor at kortlægge de forskellige måder, danskerne møder forskellige typer af litteratur på, og hvordan de engagerer sig i dét, de læser. Rapporten giver et indblik i de generelle tendenser gennem en spørgeskemaundersøgelse, men forsøger ikke at besvare spørgsmålene endegyldigt. Det er tænkt som en empirisk funderet kortlægning, der forhåbentligt kan inspirere til videre diskussioner og undersøgelser af læsekulturernes rolle og position i danskernes hverdag.

Som baggrund for undersøgelsen giver det følgende afsnit et overblik over centrale diskussioner i forhold til de individuelle, sociale og teknologiske forhold, der er med til at forklare udviklingen i læsekulturer blandt danskerne.

LÆSNINGENS INDIVIDUELLE DIMENSION

Læsning har generelt ligget på et stabilt niveau blandt voksne danskere de sidste 10 års tid (Bogpanelet, 2023), men der er betydelige forskelle på, hvem der typisk vælger bøgerne til i hverdagen. Den amerikanske kulturforsker Wendy Griswold kalder dem, der ofte engagerer sig i litteratur for "den læsende klasse" (Griswold, 2008) og karakteriserer dem som overvejende veluddannede, urbane, rigere, kvinder og hvide (Pinsker, 2019). Selvom Griswold beskriver en amerikansk kontekst, så er der klare paralleller til Danmark.

Det er velkendt, at alder spiller en stor rolle i forhold til læsevaner. Blandt de ældre er der en stigning i, hvor mange, der læser skønlitteratur år for år. Faglitteratur står imidlertid svagere i denne aldersgruppe sammenlignet med den unge aldersgruppe (Bogpanelet, 2023). Samtidig er det ofte de veluddannede samt dem, der er vokset op med bøger i hjemmet, som læser mest (Kraaykamp & Dijkstra, 1999). Det er dog værd at bemærke, at der er sket et generel fald i fritidslæsning igennem de senere år, især blandt de yngste læsere (Hansen et al., 2021), men også blandt kvinderne og de længst uddannede (Hansen et al., 2017). Det er endnu uklart om nedgangen i læsning skyldes forskelle på tværs af generationer, livsfaser eller en blanding af de to. Det tema vender rapporten tilbage til i den afsluttende diskussion.

Forskningen finder også betydelige forskelle i læsning på tværs af køn og uddannelse (se overblik i Auxier et al., 2021; Tepper, 2000). Herhjemme viser Bogpanelets årsrapporter, at der er gennemgående forskelle i mænd og kvinders læsemønstre. Dobbelt så mange mænd som kvinder læser slet ikke skønlitteratur, mens mændene er en smule mere tilbøjelige til at læse faglitteratur end kvinderne (Bogpanelet, 2023). Samtidig viser årsrapporterne, at omtrent en fjerdedel af de borgere, der har grundskole- eller erhvervsuddannelse som højeste fuldførte uddannelse, aldrig åbner en bog.

Der er også velkendte forskelle på hvilke typer af bøger, man foretrækker. De unge og foretrækker fantasy og science fiction, thrillere og gyserhistorier samt kærlighed og erotik, mens de ældre hellere læser historiske romaner og klassikere. Kvinderne læser gerne kærlighed og erotik, hvorimod mændene i højere grad læser humor og satire (Hjarvard, 2017).

Når det kommer til årsagerne til læsning peger den danske forskning på, at de fleste læser for at slappe af, mens en stor minoritet søger spænding og underholdning (Hjarvard, 2017). Det underbygges også af internationale studier, som gennem mange år har peget på at eskapisme og selvindsigt spiller en central rolle især for lysten til at læse fiktion (Katz et al., 1973; Nell, 1988; Radway, 1991). Samtidig opfylder bogen både kognitive (fx få mere viden om verden), affektive (underholdning og æstetiske oplevelser) og instrumentelle (fx have noget at snakke med andre om) behov (Adoni & Nossek, 2011).

Forskningen peger desuden på, at tidlig socialisering spiller en afgørende rolle for hvor meget, man læser som voksen. Der er således en del studier, som tyder, på at forældre og andre rollemodeller kan skabe en læsekultur blandt børn og unge gennem højtlesning og samtaler om litteratur samt ved, at børnene imiterer voksnes læsevaner i hjemmet (Christin, 2012; Hansen et al., 2021; Sikora et al., 2019; Tepper, 2000; Wollscheid, 2014). Læselysten har en tendens til at hænge ved, når børnene bliver voksne.

LÆSNINGENS TEKNOLOGISKE DIMENSION

Læsning eksisterer ikke i et vakuum, men er en aktivitet, der komplementerer og konkurrerer med et væld af andre aktiviteter (pligter, gøremål, lyster) i hverdagen. Hvor og hvordan vi læser, påvirkes af hvilke teknologier, vi har til rådighed – både de teknologier, vi bruger til læsning og dem, vi bruger til at engagere os i andre aktiviteter. Den teknologiske

udvikling har på den ene side haft en positiv indflydelse på læsning, fordi den har udvidet mulighederne for hvad, hvor og hvordan, vi læser. På den anden side er den med til at udfordre tiden, vi bruger på læsning, fordi den har udvidet repertoire for, hvad vi i øvrigt kan bruge vores fritid på (Thompson, 2021). Hvor det tidligere var ebogen, som mange forlag så som det næste store skridt i læsningen (Hjarvard & Helles, 2015), har lydbogen nu gjort et markant indtog hos forlagene og figurerer centralt i mange strategier (Colbjørnsen, 2015; Have & Pedersen, 2020). Det er imidlertid værd at bemærke, at selvom hverken ebogen eller lydbogen endnu har overtaget de trykte bøger som primær indgang til litteraturen, så har forlagsbranchens teknologiske og organisatoriske udvikling påvirket arbejdsgangene omkring bogudgivelser, redaktørarbejde og marketing på generelt plan, hvor opblomstringen af selvudgivere står som det klareste internationale eksempel (Thompson, 2021). Digitaliseringen skal derfor ansues som både en årsag til og et resultat af forandringer i læsekulturerne.

Med populariseringen af tablets og smartphones i Danmark har e- og lydbøger fået en større udbredelse i befolkningen. Lydbøgerne er især blevet populære blandt de voksne i 20'erne og 30'erne samt blandt kvinderne (Danmarks Statistik, 2022). Det har for alvor udfordret den traditionelle forestilling om, hvad og hvordan man 'læser' litteratur (Andersen et al., 2021; Have & Pedersen, 2015). At lytte til en anden persons oplæsning er åbenlyst en anden måde at opleve litteratur på end at holde bogen i hænderne og læse ordene selv. Samtidig har mange læsere taget multimodal læsning til sig, hvor de tilgår litteratur igennem forskellige devices (Balling et al., 2019).

De mobile teknologier har også gjort andre aktiviteter til attraktive alternativer til litteratur. I stedet for at læse bøger, magasiner eller blade, mens man kører i tog, så er mange nok fristede til at scrolle gennem sociale medie-feeds, se videoer, tjekke e-mails, eller ordne praktiske gøremål på mobilen. Det samme gør sig gældende i fritiden, hvor der nu er mængder af tilbud om underholdning, fordybelse og adspredelse tilgængelige via TV-kanaler, streamingtjenester, sociale medier, osv. Litteraturen kæmper derfor med nye teknologier og medier om vores opmærksomhed, også i de nicher – det vil sige, typiske situationer i hverdagen – hvor læsning traditionelt har foregået.

Forskningen i mediernes samspil har vist, at de enkelte medier ikke altid udkonkurrerer hinanden, men i stedet eksisterer i samspil (Dimmick, 2003; Dutta-Bergman, 2004; Hasebrink & Domeyer, 2012). Når nye medier og teknologier kommer på banen, skifter de indbyrdes roller – nogle medier forsvinder helt (fx videobånd), andre får en særstatus blandt en lille dedikeret brugergruppe (fx vinylplader), mens de fleste fortsætter med at eksistere i den bredere befolkning i nye roller (fx TV og radio, hvis død er blevet spået et utal af gange). Hvis man vil forstå udviklingen inden for et kulturområde som litteratur, er det derfor afgørende at se det i relation til beslægtede områder, såvel som også i forhold til den generelle teknologiske udvikling.

Samtidig er der også sket et skift i, hvordan især unge bliver inspireret til at læse, og engagerer sig i litteratur i bredere forstand. Boghandlere verden over rapporterer om, at sociale medier som fx TikTok, Instagram og YouTube er med at fremme en ny interesse

for – og salg af – bøger, især de fysiske udgaver (Frandsen, 2022; Kaplan, 2022; Lange, 2022). Fænomenet er også til stede i Danmark, hvor især salget af internationale bøger stiger voldsomt i perioder, hvor titlerne opnår stor popularitet på sociale medier (Christiansen & Lindhardsen, 2021; Nielsen, 2022).

LÆSNINGENS SOCIALE DIMENSION

Bøger har, i lighed med andre medier, altid spillet en rolle i at skabe og udvikle sociale relationer (Katz & Lazarsfeld, 1955). Man søger inspiration hos andre og diskuterer meningen med det man har læst i fællesskaber. Hvor bibliotekerne og fysiske læsegrupper traditionelt har været et vigtigt omdrejningspunkt for mødet med og omkring litteraturen (Childress & Friedkin, 2012; Hansen et al., 2021), er andre måder at engagere sig i litteratur på i sociale sammenhænge blevet populære igennem de seneste år.

Internettet generelt og sociale medier i særdeleshed har netop gjort det nemmere at deltage i samtalen om hvad (god) litteratur er. Samtidig optræder almindelige mennesker i højere grad end tidligere som kritikere og anmeldere på diverse sociale medier og webfora (Grøn & Albrechtslund, 2020; Kristensen & From, 2015). Samtidig er der opstået nye fællesskaber omkring læsning på sociale medier, hvor unge især har fundet ligesindede læsere gennem fora eller netværk af læsere gennem fx #booktube på YouTube, #bookstagram på Instagram eller #booktok på TikTok (Dezuanni, 2021; Eklund-Jürgensen, 2016; Perkins, 2017). Sammen med klassiske bogklubber og læsekredse muliggør disse fællesskaber en social forhandling af, hvad det vil sige at læse, og hvilken betydning bøger har både for den enkelte og i samfundet i bredere forstand (Childress & Friedkin, 2012).

Senest har Covid-nedlukningerne og de ændrede muligheder for social omgang med andre påvirket læsning som fænomen. Opbruddet i hverdagens rutiner med hjemmearbejde og -skoling samt perioder med isolation har ændret litteraturens rolle for mange. For nogle har læsning skiftet fra at være en aktivitet, der altid er trængt af andre gøremål til i højere grad at være central for at etablere en følelse af hverdag (Det Humanistiske Fakultet, 2021).

På baggrund af denne gennemgang af forskningslitteraturen vil rapporten inddrage de individuelle, teknologiske og sociale dimensioner af læsning løbende i undersøgelsen af læsekulturer i Danmark anno 2022.

DATAINDSAMLINGSMETODE

For at besvare undersøgelsens spørgsmål er der udarbejdet et spørgeskema med 26 spørgsmål plus en række baggrundsvARIABLE så som køn, alder, indkomst og uddannelsesniveau. Spørgeskemaet, som er vedlagt bagerst i denne rapport, kan bruges til at kontekstualisere analyserne. Der er fx en del eksempler til spørgsmålsformuleringerne, som kan være med til at klargøre, hvad intentionen med de enkelte spørgsmål har været.

Når der henvises til enkelte spørgsmål i rapporten, bruges nummerkoden foran selve spørgsmålet. Spørgsmålet "[q1] Hvor ofte læser du bøger i fysisk form (papirbøger)" kaldes derfor "q1" i teksten.

Undersøgelsen er gennemført i samarbejde med analyseinstituttet YouGov. Der er i alt gennemført 3051 interviews via CAWI-metoden (computer-assisted web interviewing) med personer i alderen 15 år+. Indsamlingen skete i perioden 5. juli – 27. juli 2022 via internettet med udgangspunkt i YouGov Panelet i Danmark.

FRAFALDSPROCENT

I alt er undersøgelsen påbegyndt af 3302 personer, hvoraf 3051 har gennemført undersøgelsen. 251 personer har startet undersøgelsen, men har ikke gennemført den. Det giver en frafaldsprocent på 7,6%, hvilket er relativt lavt for onlinespørgeskemaundersøgelser (Liu & Wronski, 2018).

KVALITETSSIKRING

Generelt set er besvarelsene af høj kvalitet. Der er fx mange detaljerede svar til de åbne spørgsmål, hvilket tyder på, at de fleste respondenter har taget opgaven på sig. Der er imidlertid foretaget en datarensning for at sikre, at kun seriøse besvarelser medtages i undersøgelsen. Det handler om at fjerne respondenter, som har løbet meget hurtigt igennem surveyet, eller som konsekvent undviger at besvare centrale spørgsmål.

Da alle respondenter ikke kommer igennem alle spørgsmål, er der behov for at vurdere tidsforbruget pr. spørgsmål for at fjerne for hurtige besvarelser. Det vil sige, at kun de spørgsmål, som den enkelte præsenteres for, påvirker tidsudregningen. Mediantiden for besvarelser er 12 sekunder pr. spørgsmål og langt de fleste respondenter (80%) har brugt mellem 6 og 24 sekunder. Rapporten anvender en nedre grænse på 6 sekunder pr. spørgsmål i gennemsnit, da det er meget lavere end midtpunktet på 12 sekunder (halvdelen for at være præcis), og da dette er vurderet for kort tid at bruge pr. spørgsmål uafhængigt af, hvor hurtigt man læser og forstår spørgsmålene. 288 respondenter (9,4% af stikprøven) har brugt mindre end 6 sekunder i gennemsnit pr. spørgsmål og er derfor sorteret fra. Derefter er 11 respondenter, der svarer "ved ikke / ønsker ikke at besvare" til de 5 grundlæggende spørgsmål (om læsning gennem forskellige formater og af forskellige genrer: q1, q3, q5, 17 og q9 i spørgeskemaet) sorteret fra. Samlet er 299 besvarelser (9,8% af stikprøven) frasorteret og stikprøven for analysen udgør således 2752 besvarelser.

REPRÆSENTATIVITET

Besvarelsene er indsamlet med det formål at repræsentere den danske befolkning (15+) på køn, alder, region, og uddannelse. Data er vægtet en smule for at opnå repræsentativitet på tværs af strata. Den vægtede stikprøve svarer cirka til fordelingen af Danmarks befolkning 15+ på tværs køn, region, alder og uddannelsesbaggrund ifølge de seneste opgørelser fra Danmarks Statistik (<https://statistikbanken.dk/>). Igennem hele analysen bruges de vægtede data for at sikre repræsentativiteten bedst muligt.

I tabellen nedenfor kan man se forskellene på stikprøven efter vægtning og kvalitetssikring overfor folketalene for befolkningen 15+ år i Danmark. Det står klart, at mændene er en smule underrepræsenterede i stikprøven i forhold til kvinderne (1,6 procentpoint) og at de unge under 35 år ligeledes er lidt dårligere repræsenteret (4,7 procentpoint) end de ældre aldersgrupper. Det er ikke så overraskende, da yngre (mandlige) respondenter typisk er sværere at rekruttere til spørgeskemaundersøgelser (for et dansk eksempel, se DanmarkCTV, 2021) og generelt bruger kortere tid på at besvare CAWI-surveys (Montagni et al., 2019). Derfor er det vigtigt at nævne, at generaliserbarheden er en smule mindre for især den yngste befolkningsgruppe. Imidlertid muliggør stikprøvens størrelse på 2752 respondenter alligevel meningsfulde og statistisk interessante sammenligninger mellem de sociodemografiske grupper i analysen.

FORSKELLE I STIKPRØVEN OG POPULATIONEN	STIKPRØVE	STIKPRØVE I % AF TOTAL	POPULATIONEN I DANMARK 15+(I % AF TOTAL)*	FORSKELLE I PROCENT- POINT**
Køn				
Kvinde	1436	52.2%	50.6%	1.6
Mand	1317	47.8%	49.4%	-1.6
Total	2752	100%	100%	-
Region				
Hovedstaden	859	31.2%	31.8%	-0.6
Sjælland	407	14.8%	14.4%	0.4
Syddanmark	576	20.9%	20.9%	0
Midtjylland	621	22.6%	22.8%	-0.2
Nordjylland	289	10.5%	10.1%	0.4
Total	2752	100%	100%	-
Alder				
15-34 år	713	25.9%	30.6%	-4.7
35-49 år	615	22.4%	21.6%	0.8
50-64 år	691	25.1%	23.5%	1.6
65+ år	733	26.6%	24.3%	2.3
Total	2752	100%	100%	-
Uddannelse				
Grund-/ungdoms-uddannelse	981	35.7%	36.6%	-0.9
Erhverv/kort videregående	993	36.1%	33.8%	2.3
Mellemlang/lang videregående	778	28.3%	29.6%	-1.3
Total	2752	100%	100%***	

* Populationen er beregnet på baggrund af folketal (Folk1A) fra Statistikbanken for 2022K4.

** Forskelle i procentpoint summerer ikke til 0 i alle tilfælde pga. decimalafrundinger.

*** Befolkningens højest fuldførte uddannelse (15-69 år) efter højest fuldførte uddannelse og tid, 2022 (HFUDD16). Uoplyste uddannelse er her langt ind under grund/ungdomsuddannelse for overblikket skyld.

STATISTISK USIKKERHED

Som altid med stikprøvebaserede undersøgelser er der en vis grad af statistisk usikkerhed i estimerne. Med en stikprøve på 2752 er den statistiske usikkerhed på maksimalt 1,9 procentpoint (ved et konfidensinterval på 95%). Usikkerheden er størst omkring estimer, der er meget tætte, det vil sige der, hvor stikprøven bliver delt i to lige store dele. Hvis fx 50% af respondenterne læser bøger til hverdag og 50% ikke gør det (tænkt eksempel), så ville det faktiske estimat ligge i området 48,1% til 51,9% ($50\% \pm 1,9$). Med andre ord skal der minimum være 1,9% forskel i tallene, før de kan siges at være statistisk forskellige fra hinanden. Den statistiske usikkerhed bliver mindre jo større forskellen mellem grupperne er – ved 25/75% er den kun 1,6 og ved 10/90% bliver det 1,1 – men den bliver samtidig større jo mindre grupperne, man sammenligner er. Hvis man f.eks. kun arbejder med kvinderne i stikprøven (1432 respondenter), er den maksimale statistiske usikkerhed 2,6%.

I hele rapporten bruges hele procenttal for at gøre det letlæseligt og simple at sammenligne. Men tallene dækker over den netop beskrevne usikkerhed, og de skal derfor altid fortolkes som det bedste estimat i et spænd af lige sandsynlige tal. Igen hvis rapporten estimerer et tal til at være "50% af danskerne læser bøger", så er den underlæggende beregning at mellem 48,1% til 51,9% ($50\% \pm 1,9$) gør det.

Det er imidlertid vigtigt at hæfte sig ved, at statistisk usikkerhed udelukkende siger noget om, hvor sandsynligt det er at de observerede forskellene ville være at finde i populationen. For at fortolke hvor meningsfulde forskellene er, bliver man nødt til at sætte tallene i kontekst. Hvis 53% af kvinderne læser bøger til dagligt og 47% af mændene gør det samme (tænkt eksempel), ville forskellen være statistisk signifikant, men det ville ikke være meningsfuldt at konkludere andet, end at stort set lige mange mænd og kvinder læser bøger til dagligt.

Ved relativt store stikprøver som denne vil mange forskelle være statistisk signifikante uden at være substantielt interessante. Derfor fremhæver rapporten udelukkende forskelle, der både er statistisk forskellige og af substantiel karakter.

BEGREBSAFKLARINGER

FORMATER. Igennem hele rapporten refereres der til tre forskellige bogformater:

- **Trykte Bøger:** Her tænkes der på det traditionelle bogformat: Sider af papir, påtrykt skrift og evt. billeder, hæftet eller limet sammen og indbundet (Brügger, 2003).
- **Ebøger:** Bruges som en samlende betegnelse for alle de elektroniske udgivelser af bøger på skrift. Det kan være i forskellige formater (pdf, epub, osv.), tilgængelig gennem tjenester og platforme (som eReolen, Mofibo, Podimo, osv.) og læses på diverse devices (iPads, dedikerede ebogslæsere, mobiltelefoner, osv.).
- **Lydbøger:** Det samme gør sig gældende for lydbøger, hvor der tænkes på alle de lydformater og tjenester, hvor lydbøger er tilgængelige for lytterne. Gennemgående i spørgeskemaet er der eksempler på ebogs- og lydbogstjenester tilknyttet spørgsmålene for at sikre at respondenterne har det fulde univers i tankerne.

LÆSNING: I den forbindelse er det også vigtigt at understrege at rapporten bruger et bredt begreb om 'boglæsning', som inkluderer læsning i trykte bøger og ebøger samt lytning til lydbøger. Medmindre andet specificeres i teksten, så skal læsning forstås i denne forstand.

KØN. Rapporten arbejder med en binær kønsbetegnelse (mand/kvinde). Det kan opfattes som en gammeldags tilgang, men den har været nødvendig at anvende her for at simplificere de statistiske analyser.

UDDANNELSE. Respondenterne kategoriseres i tre niveauer alt efter deres højeste niveau af afsluttet uddannelse:

- Ungdomsuddannelser (inkl. grundskole, gymnasiale- og erhvervsuddannelser)
- Korte og mellem lange videregående uddannelser (op til 4½ år efter endt ungdomsuddannelse)
- Lange videregående uddannelser (fra 5 år efter endt ungdomsuddannelse)

RAPPORTERINGSKONVENTIONER: Når rapporten henviser til:

- stikprøvens størrelse, så bruges den konventionelle betegnelse "n"
- specifikke spørgsmål i surveyet, så bruges spørgsmålet nummer "q1-25"

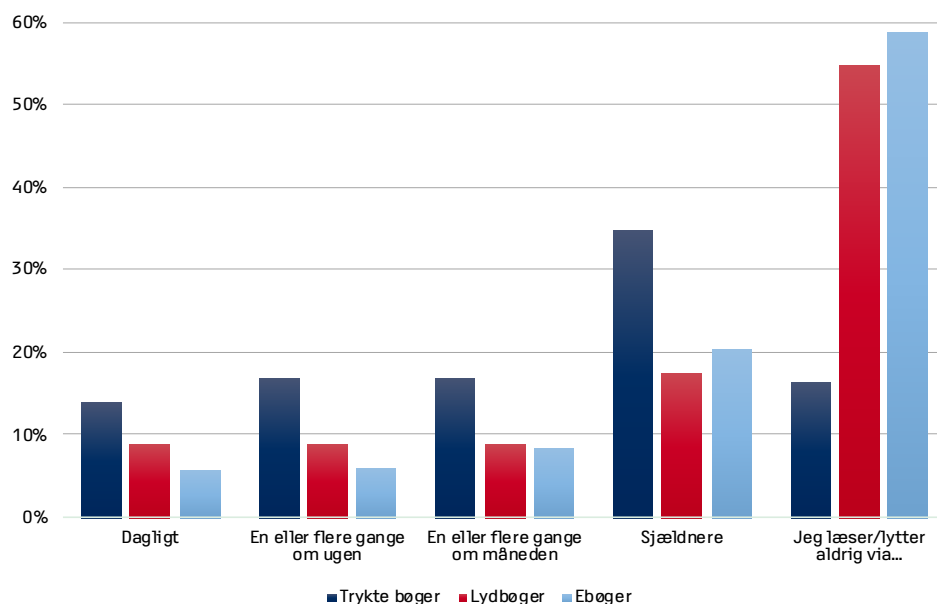
LÆSNING SOM MULTIMODALT FÆNOMEN

Det første vigtige tema omhandler formater for læsning. Der er nemlig stor forskel på, hvor ofte danskerne læser bøger og gennem hvilke formater, de tilgår litteratur.

Overordnet set foretrækker de fleste stadig trykte bøger som medie for litteratur. Ca. halvdelen (48%) af danskerne læser trykte bøger på månedlig basis eller oftere. Lydbøger og ebøger spiller en mindre rolle i generelt. Over halvdelen læser slet ikke ebøger (51%) eller lytter til lydbøger (54%). Ebøger har generelt haft svært ved at bryde helt igennem som alternativ til den trykte bog, blandt andet fordi de relative fordele ved ebogen (interaktivitet og fleksibilitet) ikke bliver anset som store nok (Bergström & Höglund, 2020).

TRYKTE BØGER ER STADIG DET MEST POPULÆRE FORMAT

% af alle respondenter (n=2752) som læser i trykte bøger, ebøger eller lytter til lydbøger fordelt på hvor ofte de læser [q1, q3, q5]..

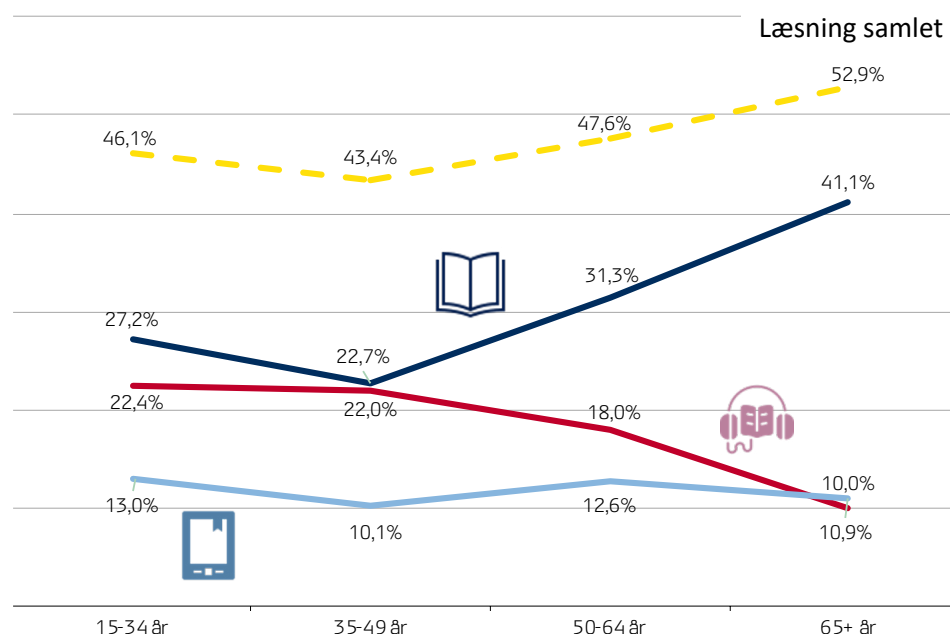
Det bliver straks mere interessant, når vi sammenligner formaterne på tværs af aldersgrupper og køn. I figuren nedenfor kan man se formaternes popularitet på tværs af aldersgrupper. Popularitet er her målt som dem, der bruger formatet som minimum på ugentlig basis. Først og fremmest er det interessant, at vi ikke finder de store forskelle på tværs af aldersgrupper, når vi her zoomer ind på dem der læser på ugentlig basis. Hvis vi sammenligner læsningen overordnet set, det vil læsning og/eller lytning på tværs af formater, er det kun forskellen mellem de 35-49-årige (43% i aldersgruppen læser ugentligt) og gruppen på 65+ (53%) som er signifikant.

Der er derimod større forskel i de formater, man bruger til at tilgå litteratur. I aldersgrupperne under 50 år spiller lydbogen en lige så central rolle i mødet med litteratur, som

traditionelle trykte bøger gør for dem, der har litteratur som en fast del af hverdagen. Læsningen er altså blevet mere multimodal i befolkningen under 50 år, hvor lytning supplerer og for nogen overtager læsning som måden, man engagerer sig i litteratur. Omvendt er populariteten af traditionelle bøger stigende fra 50 år og opefter, mens lydbogen bliver mindre vigtig for samme gruppe. Det er en central forandring, som illustrerer den nye rolle som 'læsning' spiller, og som kunne tyde på, at formaterne udfylder forskellige niches i folks hverdag i forbindelse med andre gøremål og mediebrug.

LYDBØGER I STIGENDE POPULARITET BLANDT DE UNGE MENS TRYKTE BØGER FORTSAT STÅR STÆRKT BLANDT DE ÆLDRE

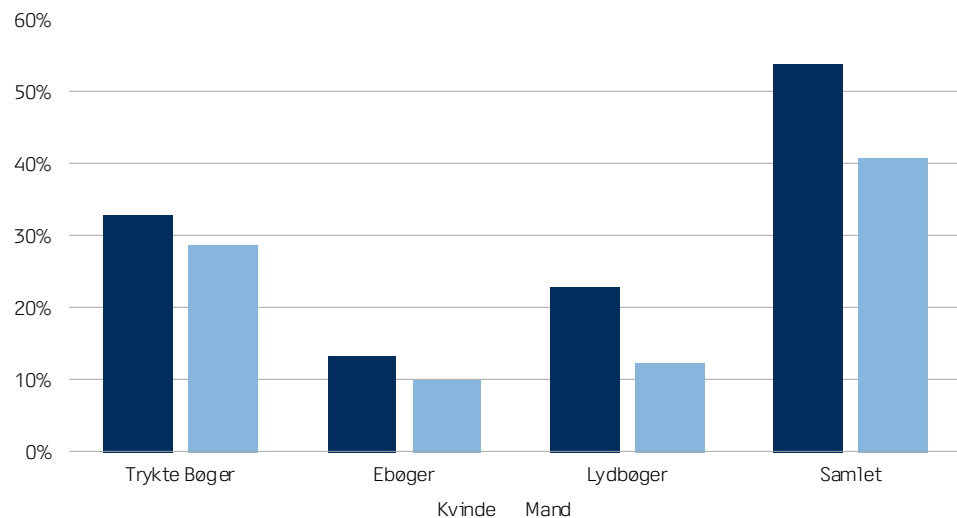
% af alle respondenter (n=2752) i hver aldersgruppe som læser i trykte bøger (blå linje), ebøger (orange) eller lytter til lydbøger (gul) på daglig basis eller flere gange om ugen [q1, q3, q5].

Når man betragter tallene på tværs af køn, viser det sig ikke overraskende, at kvinder tilgår litteratur oftere, end mændene gør. Lidt over halvdelen af kvinderne (54%) læser eller lytter til litteratur ugentligt, hvor det kun gælder 41% af mændene. Samtidig er det tydeligt, at mændene foretrækker traditionelle bøger, mens kvinderne er mere tilbøjelige til at inddrage lydbøger i dagligdagen. Interessant nok er forskellen på mænd og kvinder konstant på tværs af aldersgrupper (ikke vist i figurene).

KVINDERNE BRUGER ET BREDERE UDSNIT AF FORMATER MENS MÆND GENERELT FORETRÆKKER TRYKTE BØGER

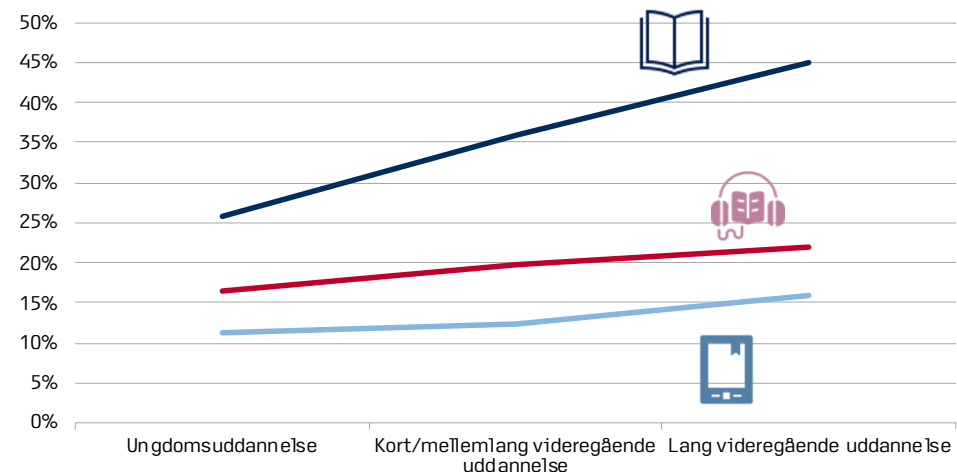
% af alle respondenter (n=2752) fordelt på køn som læser i trykte bøger, ebøger eller lytter til lydbøger på daglig basis eller flere gange om ugen [q1, q3, q5]. Samlet er læsning og/eller lytning.

Der er ingen forskel i formaternes popularitet på tværs af regioner, og blandt uddannelsesniveauer er der kun en stor forskel i forhold til traditionelle bøger – mange flere veluddannede læser bøger på ugentlig basis (ca. 45%) end dem, som kun har grundskole/ungdomsuddannelse (ca. 26%). Samtidig er det meget mere sandsynligt, at dem med lange videregående uddannelser overhovedet engagerer sig i en bog på tværs af formater (60% gør det), end dem med de korteste uddannelser (42%, forskelle ikke inkluderet i figuren). Det er i sig selv ikke overraskende, men i det lys er det værd at bemærke, at forskellene er påfaldende små for lydbøger og ebøger. Læsning i trykte bøger er således en klarere uddannelsesmæssig markør, end brugen af lyd- og ebøger er.

DANSKERE MED LANGE UDDANNELSER LÆSER OFTERE TRYKTE BØGER MENS DER KUN ER SMÅ FORSKELLE FOR DE ANDRE FORMATER

% af alle respondenter (n=2752) fordelt på uddannelsesbaggrund som læser i trykte bøger, ebøger eller lytter til lydbøger på daglig basis eller flere gange om ugen [q1, q3, q5].

IKKE-LÆSERE

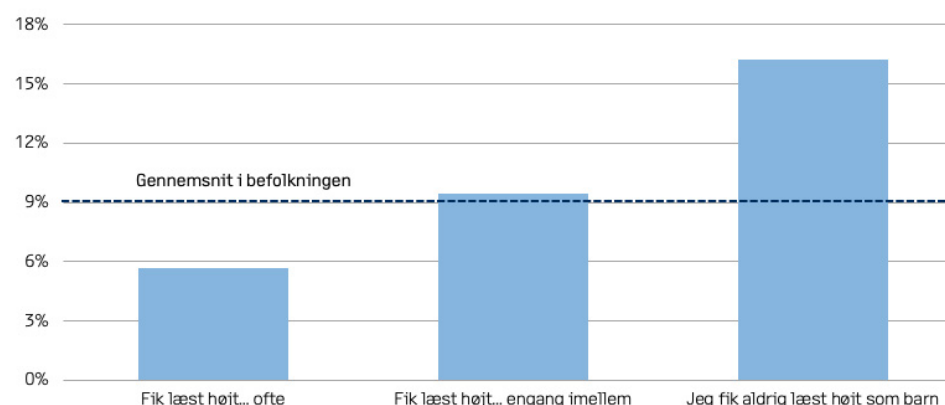
Selvom det er læsning, som er genstandsfeltet for undersøgelsen, er det relevant kort at betragte den ikke-læsende del af befolkningen. Den er her defineret som dem, der svarer, at de aldrig læser/lytter til bøger, ebøger eller lydbøger, og udgør her ca. 9% (247 besvarelser) af stikprøven. Det lyder umiddelbart som et lavt tal i forhold til andre danske læseundersøgelser. Bogpanelets årsrapport fra i år (2023) estimerer f.eks. ikke-læsning til at ligge omkring 16%, men tager her udgangspunkt i skønlitteratur. Det er derfor vigtigt at have in mente, at de 9% her skal forstås som dem, der har svaret at de aldrig åbner en bog på tværs af genrer (skøn- og faglitteratur) samt formater (bøger, ebøger og lydbøger).

Ikke overraskende er mænd og dem med de korteste uddannelser mere tilbøjelige til ikke at læse bøger (12% læser/lytter aldrig til bøger i begge grupper). En undersøgelse fra den amerikanske tænketank Pew Research Center viste sidste år, at især uddannelse, men også køn, indkomst, alder, race og urbanitet, spiller en rolle for hvem, der aldrig læser bøger (Gelles-Watnick & Perrin, 2021). I en dansk kontekst er det derfor værd at bemærke, at indkomst, bopæl og alder ikke spiller nogen synderlig rolle.

Samtidig peger undersøgelsen på den tidlige socialiserings betydning for læsning senere i livet. Dem, der ikke selv fik læst højt som børn (q25), er mindre tilbøjelige til selv at læse eller lytte til bøger som voksne (i stil med tidligere forskningsresultater, fx Hansen et al., 2021). Cirka 16% af dem, som ikke fik læst højt som børn, læser overhovedet ikke i bøger på tværs af formater nu. Modsat er det kun cirka 6% af dem, som fik læst højt ofte (fortolket her som ugentligt eller mere), der ikke læser nu. Undersøgelsen inkluderede også et spørgsmål om, hvor ofte ens forældre læste for sig selv i hjemmet (q26), og der viser sig samme mønster (endda med kraftigere forskelle end for højtlesning). Mennesker, der er vokset op med bøger og læsning som en accepteret og måske endda påskyndet praksis, er mere tilbøjelige til selv at engagere sig i bøger senere hen i livet. Det er måske ikke så overraskende, forskningen taget i betragtning, men det understreger socialiserings centrale betydning for, om læsningen bliver en indgroet del af hverdagen eller ej.

DANSKERE DER IKKE FIK LÆST HØJT SOM BØRN LÆSER SELV MINDRE NU

% af alle respondenter (n=2752) som aldrig læser i trykte bøger, ebøger eller lytter til lydbøger fordelt på hvor ofte de fik læst højt da de selv var børn [q1, q3, q5, q25].

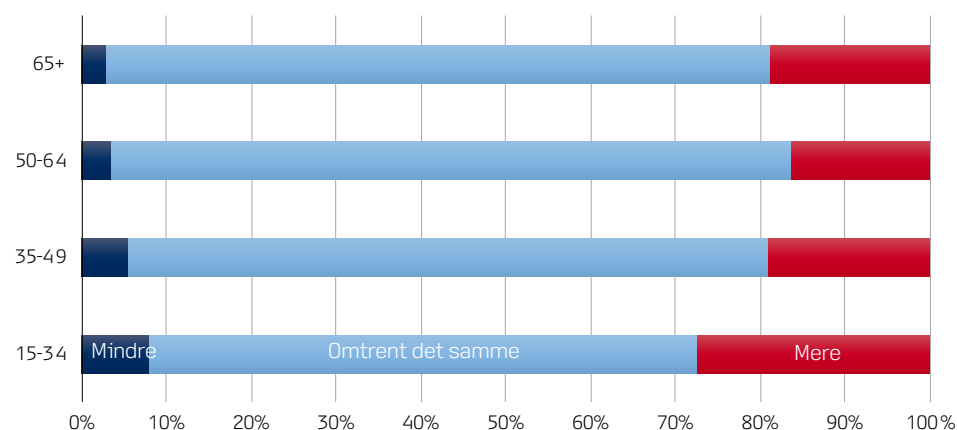
LÆSNINGEN I CORONAPERIODEN

Under COVID-nedlukningerne i 2020 og 2021 tog mange danskeres læsning og lytning i brug som adspredelse eller eskapisme (Bogpanelet, 2021; Det Humanistiske Fakultet, 2021). En engelsk undersøgelse af læsning under pandemien peger på, at det især var de unge som tog litteraturen mere til sig under nedlukningerne (Flood, 2020).

Til at belyse ændringen i læsning i Corona-perioden indgik der et spørgsmål i undersøgelsen, der bad respondenterne om at vurdere, om de læste mere, mindre eller omtrent det samme under nedlukningerne, som de gjorde før. Der var også et element, som belyste i hvor høj grad ændringerne varede ved efter nedlukningsperioderne var overstået, men disse spørgsmål er udeladt her, da der ikke var tilstrækkelige forskelle på tværs af respondenterne. Overordnet set så bekræfter undersøgelsen, at den største ændring skete blandt de unge, hvor næsten en tredjedel (32%) begyndte at læse mere under nedlukningerne end før. For de resterende aldersgrupper gælder det omtrent 20%. Samtidig begyndte 10% af de unge at læse mindre, hvilket tyder på, at ændringen ikke er så entydig. Der er blevet bemærket gentagne gange, at de unge var dem, som betalte den højeste pris ved at få begrænset deres møder med andre og deres sociale aktiviteter. Nogle kompenserede ved at læse mere, mens andre mistede lysten, energien eller incitamentet til at læse bøger. Der er ikke nogen markante ændringer i Corona-læsningen på tværs af køn, uddannelsesniveau, indkomst eller regioner.

FLEST UNGE SKRUEDE OP FOR LÆSNING UNDER COVID-NEDLUKNINGERNE I 2020 OG 2021

% af man i de forskellige aldersgrupper (n=2567) som har svaret at de i tiden med nedlukningerne af samfundet på grund af COVID-19 læste ... end/som før [q16].

LITTERATURENS NICHER

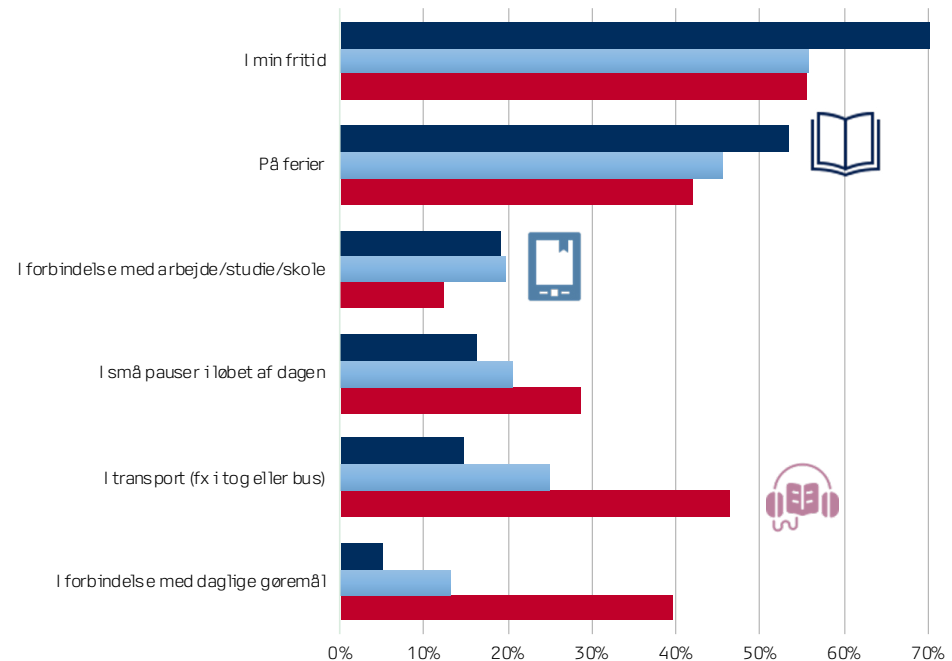
Forskningen i mediernes nicher peger på, at medierne indtager forskellige roller i danskernes liv alt efter hvilke situationer, de kan inddrages i. I niche-perspektivet er det interessant at sammenligne trykte bøger, ebøger og lydbøger, da modaliteterne (læsning versus lytning) samt tilgængelighed (den enkelte bog i tasken versus adgang til en række bøger digitalt) forventes at spille en afgørende rolle for, hvornår man engagerer sig i litteratur.

Figuren nedenfor bekræfter, at formaterne indtager forskellige nicher i hverdagen. Den trykte bog bruges ofte til afkobling i dedikerede tidsrum, både selvvalgte som fritid og ferier og pådannede tidspunkter som i skolen. Derimod integreres ebogen og lydbogen mere i dagligdagens andre aktiviteter, fx under transport, eller imens man udfører praktiske pligter. Det peger på en forandret rolle for litteratur, hvor læsning af trykte bøger suppleres eller erstattes med lydbogens mulighed for at agere bagtæppe for aktiviteter spredt ud i dagligdagens 'mellemlum' (Dimmick et al., 2010). Da multitasking er kognitivt krævende, kunne man forestille sig, at lytning i disse situationer lægger op til lettere genrer eller mere effektive formidlingsformer end den mere dedikerede læsning. Det kan undersøgelsen dog ikke sig noget om, så det forbliver en spekulation, som der vendes tilbage til i diskussionen.

Når vi kigger på tværs af aldersgrupper, ser vi nicherne endnu klarere. De yngre generationer integrerer i højere grad læsning og lytning i flere tidsrum i dagligdagen både på farten, i forbindelse med andre gøremål samt i fritiden (i stil med Balling et al., 2019), mens de ældste grupper i højere grad reserverer litteratur til perioder med mulighed for intensiv læsning som i fritiden og på ferier. Det er også værd at bemærke, at traditionelle bøger står stærkt blandt unge, især fordi de er en fast del af skole-/uddannelseslivet. Samtidig er lydbogens nicher tydeligst for de 35-49-årige, som er den gruppe, der benytter sig mest af formatet: i fritiden, på farten, på ferier og i forbindelse med daglige gøremål (ikke inkluderet i figuren). Der er med andre ord en tendens til at læsning som bredt fænomen spreder sig ud til flere nicher i dagligdagen, også de nicher, hvor andre medieoplevelser som TV-forbrug har svære kår, nemlig som underholdning under transport eller som et supplement til fysiske aktiviteter (rengøring, motion, osv.).

DE NYE FORMATER, LYDBOGEN ISÆR, INDTAGER NYE NICHER FOR LÆSNING I DANSKERNES HVERDAG

% af dem der minimum en gang imellem læser trykte bøger (n=2276), ebøger (n=1110) eller lydbøger (n=1224) som bruger dem i de forskellige situationer i hverdagen [q2, q4, q6].

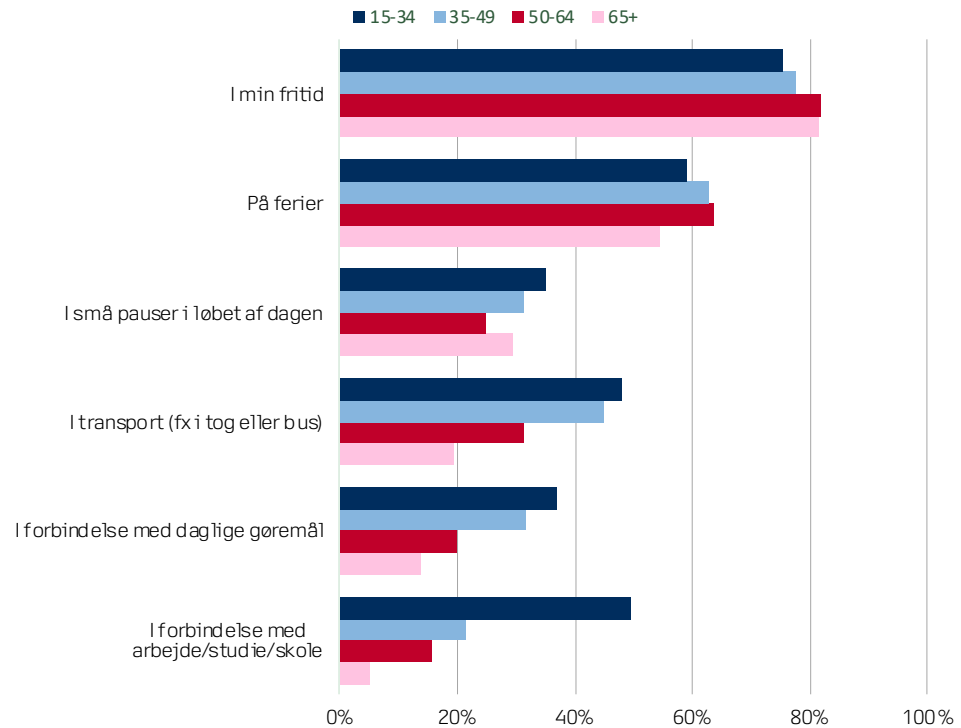

Det er samtidig påfaldende at kvinderne er meget mere tilbøjelige til læse/lytte til litteratur i hverdagens daglige gøremål (32% af kvinderne overfor 18% af mændene). Det hører selvfølgelig med til historien her, at vi stadig har en stærk kønsskævhed i Danmark, hvor kvinderne stadig tager sig mest af daglige gøremål i mange hjem (Lewinsky, 2021). Det er også med til at forklare forskellene i lydbogsbrug mellem kønnene (som vist i figuren "Kvinderne bruger et bredere udsnit af formater..."), da man ofte lytter på farten og i hverdagens mellemrum (som ovenstående figur viser).

Blandt uddannelsesniveauerne er der kun store forskelle i hvem, der læser/lytter under transport – det gør cirka halvheden (51%) af dem med de lange videregående uddannelser mod kun en tredjedel (33%) af dem med ungdomsuddannelse. Derudover er der påfaldende små forskelle i læsesituationer på tværs af uddannelsesniveauer.

LÆSNINGEN ER SPREDT UD OVER FLERE SITUATIONER I HVERDAGEN, ISÆR BLANDT DE YNGRE ALDERSGRUPPER

% af dem der minimum en gang imellem læser trykte bøger (n=2276), ebøger (n=1110) eller lydbøger (n=1224) som bruger dem i de forskellige situationer i hverdagen [q2, q4, q6] på tværs af formater.

For at kunne estimere i hvor høj grad de forskellige formater udkonkurrerer hinanden eller andre medier, er der foretaget en korrelationsanalyse (se tabellen nedenfor). Her sammenlignes brugsintensiteten (fra dagligt til slet ikke) formaterne mellem og med tre reference-spørgsmål om respondenternes mediebrug: et om mængden af traditionel TV-forbrug (flow eller live TV), et om mængden af on-demand TV-forbrug (optaget og streamet TV) og et om radiolytning. De tre ekstra spørgsmål er alle målt som tidsforbrug på ugentlig basis. Det som korrelationsanalysen kan vise, er, at hvis der er en positiv sammenhæng, (vist som et positivt tal mellem 0 og 1) betyder det, at det ene medie typisk bruges lige så hyppigt, som det andet medie. Det er tegn på, at medierne lever i samspil med hinanden. Hvis der derimod er en negativ relation (vist som et negativt tal mellem 0 og -1), betyder det, at den, der bruger et medie, typisk benytter det andet medie i mindre grad. Det kan tolkes, som at medierne udkonkurrerer hinanden. Det er vigtigt at understrege, at korrelationsanalysen udelukkende viser sammenfald i brugen af de forskellige medier og ikke kan sige noget om årsagssammenhænge.

Ikke desto mindre viser tabellen, at der er påfaldende små sammenfald mellem bog-formaterne, TV-forbrug og radiolytning. Selvom mange af korrelationerne er statistisk signifikante, er korrelationskoefficienterne for næste alles vedkommende små (under 0,20). De små korrelationer indikerer, at der er ingen eller kun svage sammenhænge mellem formaterne og i forhold til TV-forbrug og radiolytning. De eneste undtagelser er

mellem lydbøger og ebøger samt TV-forbrug og (flow)-radiolytning (begge markeret med fed i tabellen). Den relativt stærke korrelation mellem lydbøger og ebøger (0,438) viser, at dem, der lytter meget til litteratur ofte, også læser ebøger og omvendt. Det tyder på, at de to formater supplerer hinanden i dagligdagen. Det samme gør sig faktisk gældende for bogen og ebogen, selvom sammenhængen er relativt lille (0,102), hvilket understøttes af forskning, der tyder på, at ebogslæsere bruger ebogen som supplement til traditionel læsning (Bergström & Höglund, 2020). Omvendt kunne den lille negative korrelation mellem lydbøger og traditionelt TV-forbrug tyde på, at lydbogen konkurrerer med TV om opmærksomhed. Det skal man imidlertid være påpasselig med at konkludere, da vi allerede ved fra tidligere medieundersøgelser (fx Ørmen et al., 2021) at det er forskellige mennesker (især fordelt på generationer), der er storbrugere af henholdsvis lydbøger og flow TV. Derfor skal man være varsom med at læse for meget ud af tabellen andet end, at der er en overraskende svag tendens til konkurrence imellem bogformaterne samt mellem de enkelte formater og andre medietyper.

KORRELATIONSANALYSER MELLEM DE FORSKELLIGE FORMATER OG ANDRE MEDIETYPER

	LYDBOG	EBOG	TV (FLOW)	TV (ON DEMAN.)	RADIOLYTNING
Bog	0,011	0,102*	0,026	0,004	0,073*
Lydbog		0,438*	-0,116*	0,190*	0,035
Ebog			-0,065*	0,161*	0,044
Tv (flow)				0,054	0,242*
Tv (on demand)					0,098*

* Korrelationen (Spearman's rho) er signifikant ved $p < .01$

Igennem nicheanalysen viser det sig, at den traditionelle bog stadig forbindes meget med de dele af hverdagen, hvor der er skarp konkurrence om folks opmærksomhed fra andre medier, nemlig i fritiden og om aftenen. Det er derfor interessant og overraskende, at korrelationsanalysen viser, at bogen ser ud til at leve i samspil snarere end i modspil med de andre medier, radio og TV, som også bruges flittigt i de samme tidsrum. En del af forklaringen ligger i alderstendenser. Det er de ældste dele af befolkningen, som ser mest TV og læser flest trykte bøger. De har typisk mere tid til rådighed i hverdagen, da mange er på pension, og derfor kan bruge mere tid på forskellige medier i deres hverdag. Derimod er der tendenser til at lydbogen især, og i mindre grad ebogen, bruges i situationer, hvor radioen traditionelt har stået stærkt, nemlig på farten, som baggrund til aktiviteter og i hverdagens pauser. Netop derfor er det påfaldende, at korrelationsanalysen viser lille til ingen sammenfald mellem læsning/lytning og radiobrug.

POPULÆRE TYPER OG GENRER

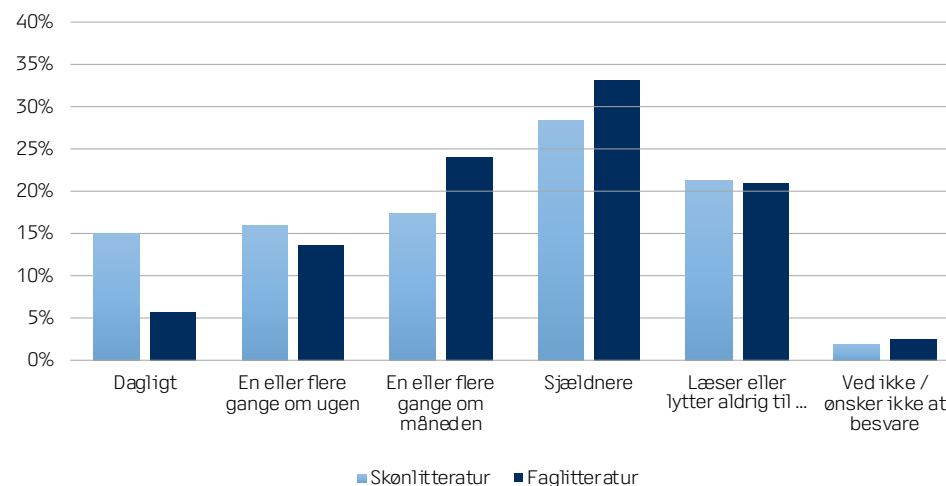
Den næste del af undersøgelsen viser forskellene i hvilke typer og genrer af litteratur, der læses af hvem. Man deler typisk bøger op i skønlitteratur og faglitteratur, hvor skønlitteraturen omhandler fiktion (fx romaner, noveller, digte, tegneserier) og faglitteratur behandler faktiske personer, begivenheder (fx historiske) og fænomener (fx i videnskaben).

Overordnet set læser danskerne oftest skønlitteratur, bortset fra den yngste del af befolkningen, som læser begge typer lige intensivt. Kvinderne læser generelt skønlitteratur meget oftere end mænd (38% af kvinderne læser ugentligt modsat ca. 26% for mænd), mens der ikke er nogen nævneværdig forskel imellem kønnene, når det kommer til faglitteratur. Ligeledes læser de mest veluddannede både skøn- og faglitteratur oftere end personer med kortere uddannelser.

I den næste sektion dykker analysen ned i genrer indenfor skønlitteratur og faglitteratur for at få et dybere indblik i det, som man oftest læser. Rapporten fokuserer nu derfor kun på den læsende del af befolkningen, dvs. dem som har svaret at de som minimum en gang imellem læser henholdsvis skønlitteratur og/eller faglitteratur.

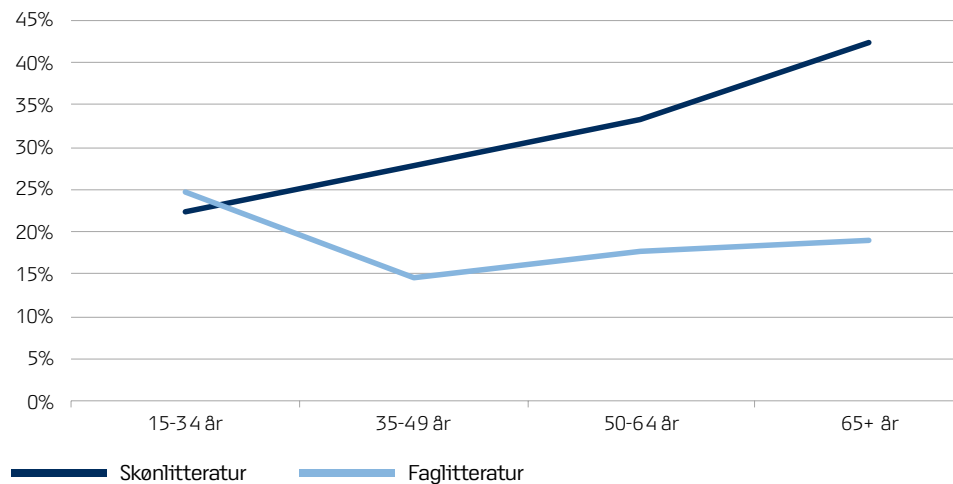
SKØNLITTERATUR ER STADIG DEN MEST POPULÆRE TYPE

% af alle respondenter (n=2752) som læser henholdsvis skøn- og faglitteratur fordelt på frekvens [q7, q9].

BORTSET FRA DE UNGE, SÅ LÆSER FLEST DANSKERE SKØNLITTERATUR PÅ UGENTLIG BASIS

% af alle respondenter (n=2752) fordelt på aldersgrupper som læser henholdsvis skøn- og faglitteratur på daglig basis eller flere gange om ugen [q7, q9].

SKØNLITTERATUR

Der er ikke nogen genrer, som kendetegner unges læsning som sådan. Derimod foretrækker de ældre krimier (ca. 67% af læserne over 50 år), historiske romaner (53% af gruppen 65+) og litterære klassikere eller samtidslitteratur (46% af 65+). De unge som helhed læser væsentligt bredere og supplerer krimigenren og klassikerne med især fantasy/science fiction (39% af læserne under 35), samt kærlighed og erotik (31% under 35). Generelt er der mange flere genrer, som bliver læst af en stor minoritet blandt de yngre aldersgrupper, mens de ældre generelt samles om færre genrer.

Der er ikke store forskelle på tværs af køn bortset fra kærlighed & erotik, som kvinder er mere tilbøjelige til at læse og tegneserier, som mænd læser meget hyppigere end kvinder. Det er velkendt fra forskningen, at kærlighedsromaner som genre tiltrækker kvinder mere end mænd (for en dybdeborende undersøgelse, se Radway, 1991), men det er interessant at tegneserier står så meget stærkere blandt mænd (lignende tendenser ses for børn og unge, Hansen et al., 2021). Forskellene er til gengæld påfaldende små på tværs af indkomstniveauer, regioner og uddannelsesniveauer bortset fra at de veluddannede læser litterære klassikere, samtidslitteratur og digte.

Samlet set er kriminalromaner ikke overraskende den genre, som bedst binder danskerne sammen på tværs af socioøkonomiske skel (i stil med resultaterne fra Hjarvard, 2017) – de læses af mænd og kvinder, folk med korte og lange uddannelser, i land og by, og blandt ældre og yngre (om end populariteten ikke er helt så stor blandt de unge). Men diversiteten i hvad unge læser vidner om, at der måske er nye genrer på vej frem som f.eks. fantasy og science fiction samt kærlighed og erotik.

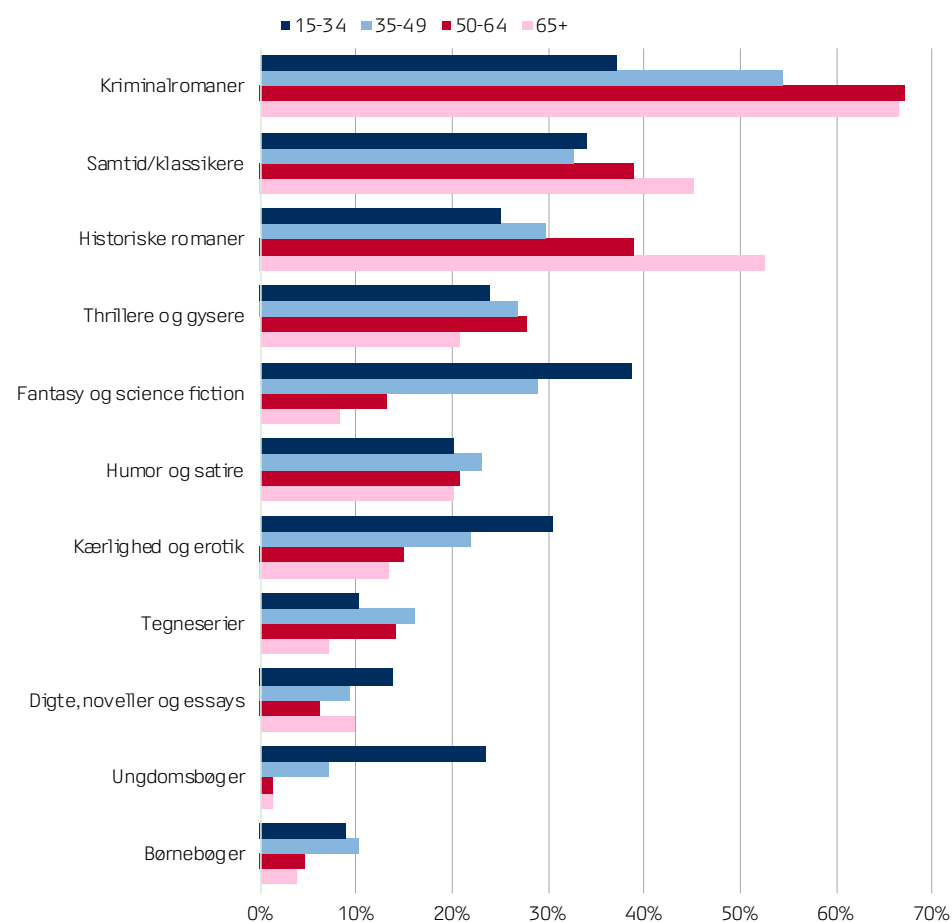
FAGLITTERATUR

Generelt er ikke helt så stor spredning inden for de faglitterære genrer, som man kunne observere indenfor de fiktive genrer, men igen er der stor forskel mellem de yngste og

ældste grupper. Hvor de unge foretrækker sundhed og personlig udvikling, læser de andre aldersgrupper helst biografier og 'sande beretninger' (journalistiske fortællinger, true crime-historier og andre bøger der har en klar faktuel grund). Det kunne tyde på, at yngre læsere er mere orienteret mod selvudvikling, både kropsligt og åndeligt, hvorimod de ældre skuer mere mod store begivenheder og personer (i historien såvel som i samtiden). Det er værd at bemærke, at totaltallene er relativt små her i forhold til fiktion – intet emneområde har mere end 50% læserskare i hverken alders-/uddannelsesgrupperne eller på tværs af køn. Når det er sagt, så er forskellene som forventet temmelig kønnede – mænd læser helst om politik og samfund, historie samt naturvidenskab og teknologi, hvorimod kvindelige læsere oftere går til mad og drikke samt sundhed. De længst uddannede er generelt mere tilbøjelige til at læse indenfor et bredere udsnit af emner.

KRIMIER FORENER ALLE ALDERSGRUPPER BORTSET FRA DE UNGE SOM LÆSER EN BREDERE RÆKKE AF SKØNLITTERÆRE GENRER

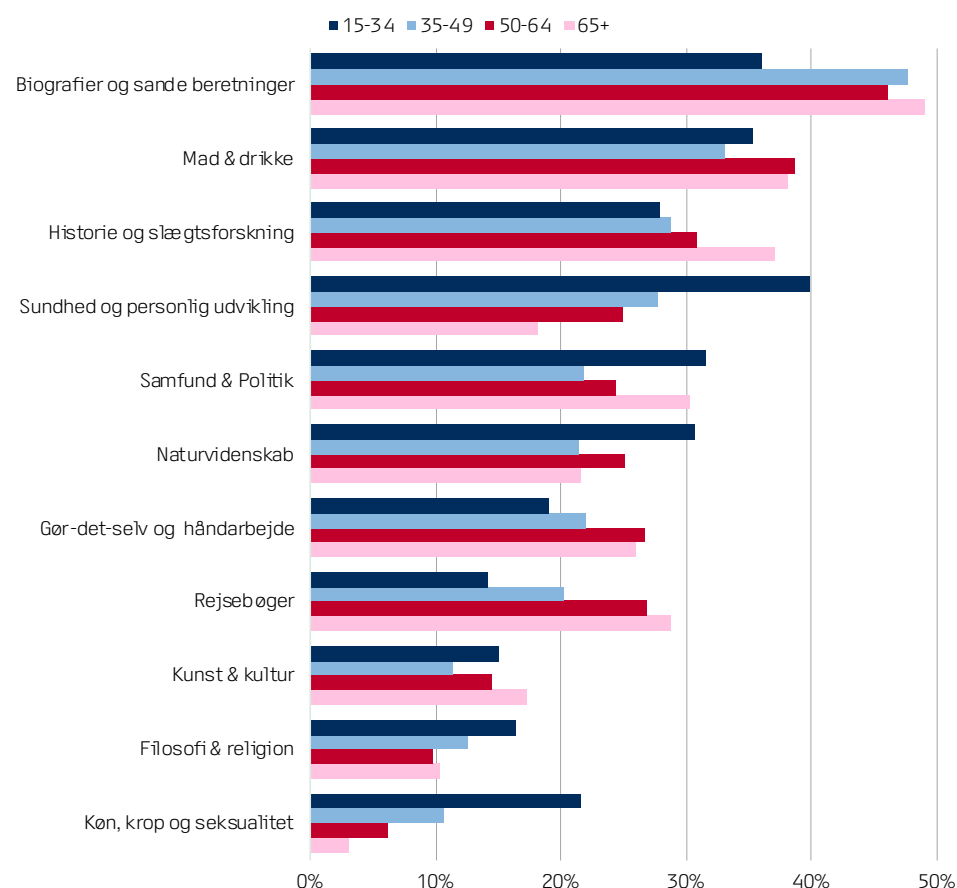
% af dem der minimum en gang imellem læser skønlitteratur (n=2113) som foretrækker de forskellige genrer [q8]. Respondenterne er fordelt på aldersgrupper.

Det er samtidig bemærkelsesværdigt, at biografier og sande beretninger (inkl. true crime) er det emne, der foretrækkes på tværs af sociodemografiske grupper bortset fra de længst uddannede, hvor samfund & politik er lidt mere populært og de yngste, hvor sundhed og personlig udvikling er mere populære emner. Det er derfor det emne, der fremstår som det mest samlende indenfor faglitteraturen.

SELVUDVIKLING ER ET HIT BLANDT YNGRE GRUPPER, MENS ÆLDRE ER MERE NOSTALGISKE

% af dem som minimum engang imellem læser faglitteratur (n=2262) som foretrækker de forskellige genrer [q10] fordelt på aldersgrupper.

SAMMENHÆNGE MELLEM FORFATTERENS OG LÆSERENS KØN

Spørgeskemaet inkluderer også et åbent spørgsmål, hvor respondenterne har kunne skrive den senest bog, som han/hun har læst (q13). Cirka 65% (1786) af disse svarede med en titel, et forfatternavn eller begge ting. Dataene kunne derefter bruges til at lave en sammenligning af køn på henholdsvis læsere og forfattere – et aspekt af læsning, som kan være svært at belyse igennem direkte spørgsmål, da det kan anses for kontroversielt.

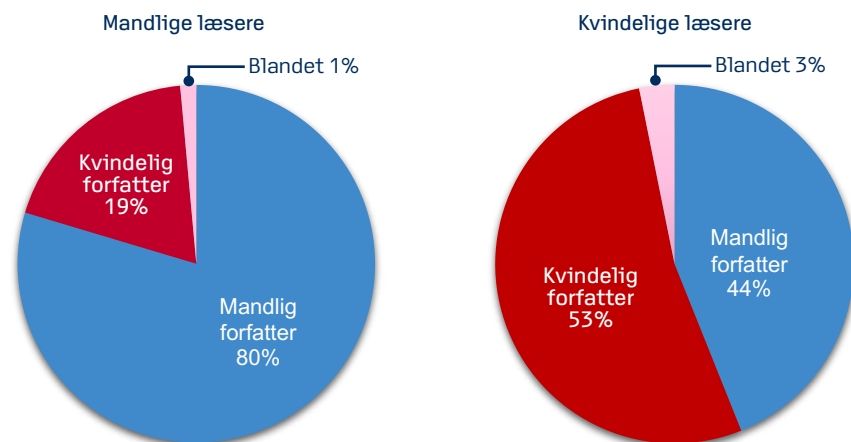
Først blev alle forfatternavne identificeret og standardiserede på manuel vis. Dernæst kunne forfatternes køn identificeres baseret på disse input ved hjælp af et automatisk kodningssystem (genderize.io) og manuel tilretning (fx kan systemet godt identificere

”Sissel” som et navn hovedsageligt brugt til kvinder, men ikke ”Sissel-Jo”, da det er for sjældent et fornavn). Efter rekodningen var det muligt at identificere køn for navnene i 1764 af besvarelserne – for de resterende 42 var det enten uklart hvem, som var forfatter(e) eller det var svært at applicere en binær kønsdistinktion.

I figuren ses forskellen på mænd og kvinders læsning af henholdsvis mandlige, kvindelige eller blandede (både mandlige og kvindelige forfattere) for den sidste bog, de har læst. Figuren demonstrerer – i stil med et internationalt studie (Sieghart, 2021) – at danske mænd har en klar tendens til at læse andre mandlige forfattere (ca. 80% af de bøger mændene har noteret, er forfattet udelukkende af mænd), hvorimod kvinderne læser både kvindelige og mandlige forfattere stort set ligeligt. Det er selvfølgelig en grovkornet analyse, som ikke tager respondenternes samlede læsning i betragtning, og som bruger en rigid kønsdefinition, men den klare forskel mellem mænd og kvinders læsning indikerer alligevel en generel tendens, som peger på kønsforskelle i læsekulturen – et mere markant spænd, end hvad forskelle i genrepræferencer (se ovenfor) indikerer.

KVINDER LÆSER BREDT OG MÆND LÆSER HOVEDSAGELIGT MÆND

Andel af mænd og kvinder hvis senest læste bog (n=1764) var forfattet af en mand, en kvinde eller et blandet forfatterskab (mænd og kvinder som medforfattere). Baseret på q13.

MOTIVATION FOR LÆSNING

Til at kortlægge motivation fik respondenterne 8 spørgsmål med forskellige årsager til og formål med læsning, som de kunne erklære sig mere eller mindre enige i.

Som figuren viser nedenfor, er der stor forskel i motivationer på tværs af aldersgrupper. De yngre grupper værdsætter det eskapistiske element i at kunne forsvinde ind i en anden verden mere end de andre grupper. Samtidig er de unge voksne også mere målbevidste og læser for at forbedre konkrete egenskaber (55% af de 15-34-årige) eller fordi uddannelsesinstitutioner forventer det af dem / pålægger dem det (48%). Interessant nok er sociale interaktioner ikke den store motivationsfaktor i nogen aldersgrupper.

De veluddannede er meget mere tilbøjelige til at læse for at forstå andre mennesker, for at læse noget nyt samt til at forbedre konkrete egenskaber. Kvinderne læser generelt mere for at forsvinde ind i en anden verden og slappe af, mens mænd er mere tilbøjelige til at ville forbedre konkrete egenskaber. Forskningen har tidligere peget på at eskapisme og afslapning er centrale motivationer for læsning, da det for mange handler om at kunne tjekke ud fra hverdagens forpligtigelser og ind i en selvvalgt fantasi (Radway, 1991).

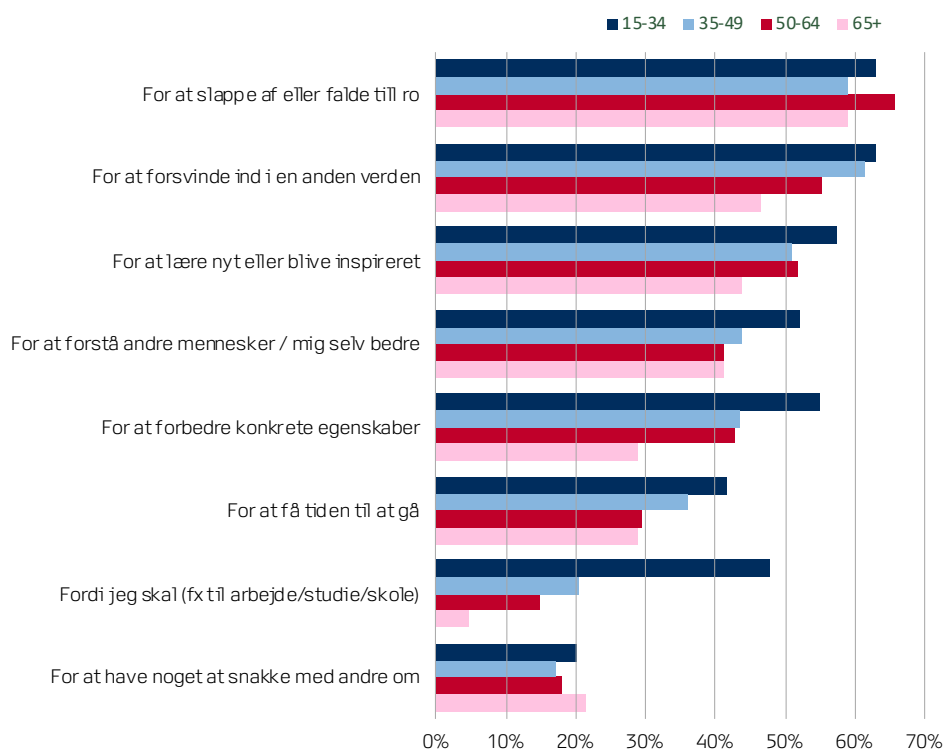
En faktoranalyse af sammenhængen mellem motivationsvariablene (ikke inkluderet her) viser, at "for at få tiden til at gå", "for at forsvinde ind i en anden verden" samt "for at slappe af" tit besvares sammen, og kan derfor beskrives som én underliggende variabel, som man kunne kalde **rituelt brug**, da det dækker over læsemotivationer, hvor det at læse i sig selv er det centrale. I kontrast hertil viser analysen at, "for at læse nyt eller blive inspireret", "for at forbedre konkrete egenskaber", "for at forstå andre mennesker eller mig selv bedre" samt "fordi jeg skal" dækker over en anden grundlæggende motivation, som man kunne kalde **instrumentelt brug**, da læsningen her har et mere konkret formål og med forventet udbytte i sigte. Til sidst viser faktoranalysen at, "for at have noget at snakke med andre om" står udenfor, hvilket giver fin mening, da den variabel kortlægger mere **socialt brug**, hvor læsningen er med til at skabe en direkte eller indirekte forbindelse til andre mennesker.

Det er vigtigt at understrege, at de forskellige typer af brug ikke er gensidigt udelukkende, men at de fleste læsere både har rituelle, instrumentelle – og for nogles vedkommende, sociale – motivationer for læsning. Men det står alligevel klart, at højt uddannede og de unge oftere har en mere instrumentel motivation for læsning, og at kvinderne er mere tilbøjelige til at læse af rituelle årsager.

Man fristes måske til at fortolke rituelt brug som mere nært forbundet med skønlitteratur og instrumentel læsning som tættere knyttet til faglitteratur. Rapporten her kan underbygge de påstande til dels, da dem med en rituel motivation oftere læsere skønlitteratur og dem med en instrumentel tilgang oftere læsere faglitteratur (udregninger ikke vist her). Omvendt er dem med en instrumentel tilgang også mere tilbøjelig til at læse fiktion, hvilket viser, at sammenhængene ikke er så entydige igen.

DE ÆLDRE LÆSER HOVEDSAGELIGT SOM ET FAST RITUAL, MENS DE YNGRE LÆSER BÅDE FOR INSTRUMENTELLE OG RITUELLE FORMÅL

% af dem der læser bøger (n=2505) som har svaret at den nævnte grund er "meget vigtigt" eller "temmelig vigtig" for deres motivation til at læse [q15]

INSPIRATION TIL LÆSNING

For at kaste lys over inspirationen til læsning kunne respondenterne indikere de vigtigste kilder til ny litteratur, som de benytter (q17 1-12 i spørgeskemaet). 7% gav åbne svar, hvor cirka halvdelen kunne rekodes ind i de eksisterende kategorier. 16% svarede "ved ikke/ønsker ikke at svare" hvilket var relativt højt (i forhold til andre spørgsmål i undersøgelsen), og det var især dem med kortest uddannelse og blandt mændene (omkring 19% i begge grupper), der ikke besvarede spørgsmålet.

Overordnet står det klart, at interpersonel kommunikation i form af samtaler med familie og venner (enkelte nævner også kollegaer i den åbne svarmulighed) spiller en afgørende rolle. De tætte relationer er stadigvæk vigtige meningsdannere indenfor litteraturområdet, som forskningen har påpeget indenfor en række andre områder de sidste næste 70 år (tilbage til Katz & Lazarsfeld, 1955). Samtidig er det bemærkelsesværdigt, at sociale medier har så central en plads – ikke kun for den yngste del af befolkningen – men faktisk for alle under 50 år. I den anden ende er fysiske arrangementer (som fx Bogforum, Krimimessen og J-Popcon) ikke en væsentlig kilde for de fleste, hvilket hænger sammen med, at det er et fåtal af læserne som besøger bogmesser (se også afsnittet om læsningens sociale dimension).

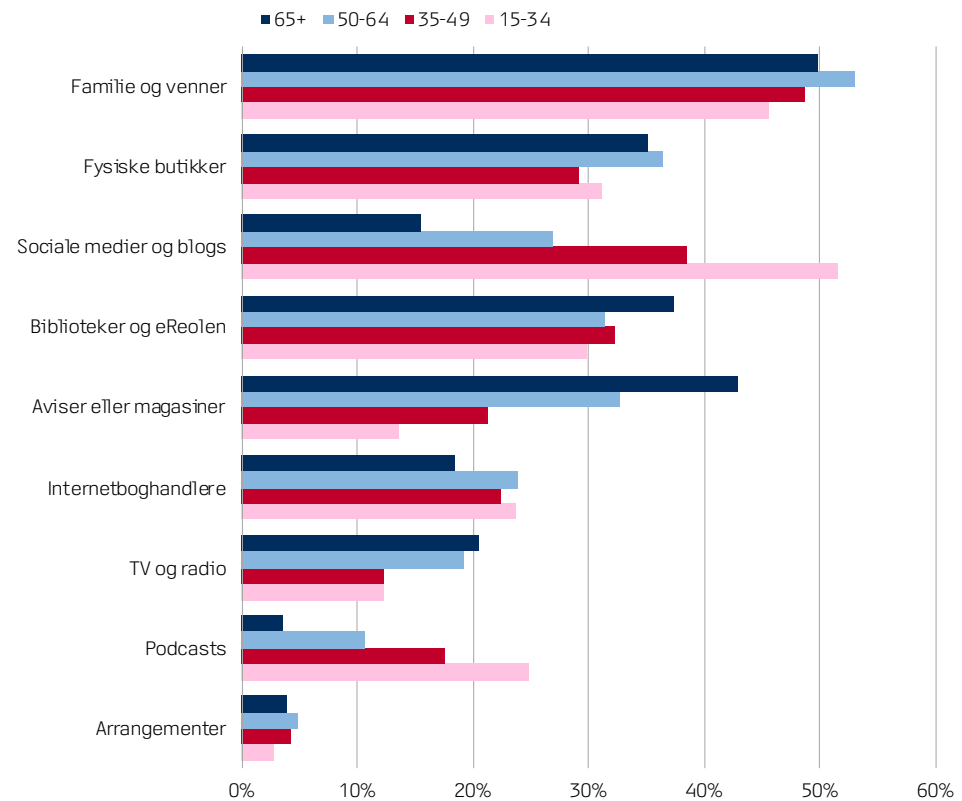
Inspirationen følger noget ad vejen de velkendte skel i mediebrug mellem den ældre og yngre del af befolkningen. De ældre brugere finder i langt højere grad ny litteratur gennem aviser og magasiner (43%), hvor de unge under 35 omvendt oftere bruger sociale medier og blogs (51%). De forskelle stemmer fint overens med generelle forskelle i yngre og ældres mediebrugsmønstre (se fx Kulturministeriet, 2022). I det lys, er det meget overraskende, at TV og radio ikke spiller en større rolle for nogen af aldersgrupperne, da især TV stadig er et kernemedie for de fleste danskere (DR, 2021). En del af forklaringen er sandsynligvis den generelle nedprioritering af kulturstoffet på landsdækkende public service (især på DR's tjenester). Måden de kulturprogrammer, der sendes, dækker litteratur på, spiller givetvis også ind uden, at undersøgelsen her kan give noget kvalificeret bud på det aspekt.

Når vi ser på tværs af de sociodemografiske baggrundsvARIABLE, er der ikke nævneværdige forskelle på tværs af køn, region og indkomstniveauer. Der er mindre forskelle i uddannelsesniveauer, hvor dem med de længste uddannelser er mere tilbøjelige til at få inspiration fra aviser (som forventet i forhold til analyser af social klasse, fx Prieur et al., 2008), og dem kun med ungdomsuddannelse er mere tilbøjelige til at svare "ved ikke". Derudover får kvinderne generelt set inspiration fra mange flere steder end mænd.

Samlet set er det mest overraskende at sociale medier og blogs har indtaget en så central rolle som kilder til litteratur for store dele af befolkningen. Når man samtidig tager podcastens popularitet blandt yngre læsere og de traditionelle broadcast-mediers (radio og TV) tilbagegang, så peger undersøgelsen på, at danskerne i høj grad finder nye veje til litteratur, end de gjorde for bare få år siden.

SOCIALE MEDIER ER CENTRALE KILDER TIL INSPIRATION FOR DEM UNDER 50 ÅR, MENS DE ÆLDRE BRUGER TRADITIONELLE KANALER

% af dem der læser bøger (n=2505) som har valgt de følgende inspirationskilder til at finde ny læsning [Q17] fordelt på aldersgrupper.

ADGANG TIL LITTERATUR

Når det kommer til adgang til litteratur, så bruger de fleste også traditionelle kanaler (fysiske boghandlere og biblioteker), mens der er afgørende forskelle på tværs af aldersgrupper. Der er en klar tendens til at unge supplerer med online boghandlere (39% under 35 år gør det), og at de 35-49-årige i højere grad end andre bruger streamingtjenester (34% i gruppen gør det), men forskellene er egentlig påfaldende små, i forhold til hvad vi kender til fra mediebrugsundersøgelser i bredere forstand (se fx Ørmen et al., 2021).

Den danske kontekst med folkebiblioteker og boghandlere i byer af stort set alle størrelser spiller givetvis ind her. Der er i hvert fald ingen meningsfulde forskelle mellem regionerne i måden danskerne tilgår litteratur på, hvilket i sig selv er påfaldende, da der er stor socio-demografisk forskel i befolkningen på tværs af landsdele.

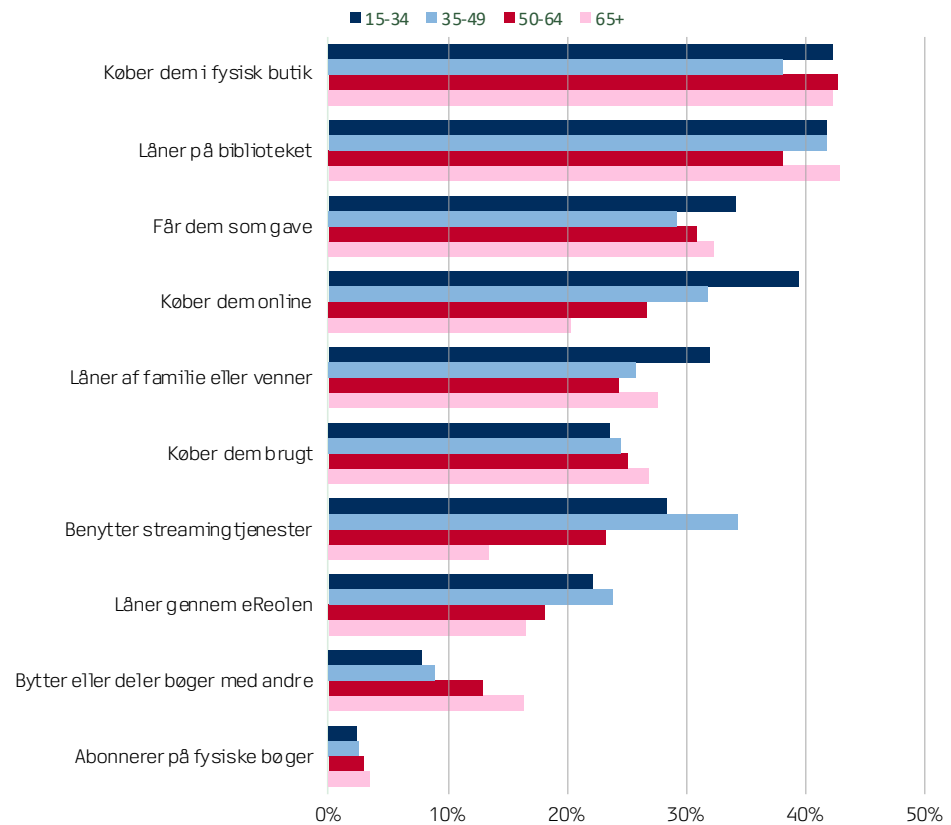
Derudover er der ikke den store kønsforskel bortset fra at kvinderne generelt tilgår litteratur på flere måder end mænd. Kvinderne bruger oftere bibliotekernes tjenester end mændene gør (46% overfor 36% for det fysiske bibliotek og 23% overfor 16% for eReolen). Den mest interessante forskel kønnene imellem er imidlertid i forhold til streamingtjenester. Næsten en tredjedel af kvinderne (30%) benytter streamingtjenester mod kun 19% af mændene. Hvis man tilføjer alder i sammenligningen, så står det klart at streamingtjenesterne står stærkest blandt kvinder i aldersgruppen 35-49 år, hvor 42% benytter sig af muligheden for digital læsning og lytning.

Der er også bemærkelsesværdige forskelle på tværs af uddannelsesniveauer. Hvor danskerne med lange videregående uddannelser oftere køber bøger (enten fysiske eller digitale eksemplarer) og får dem i gave, så er der ingen substantielle forskelle for køb af brugte bøger, bytte med venner og familie, udlån på bibliotekerne samt for streamingtjenester. Især det sidste punkt er interessant, da streamingtjenesterne er forbundet med de digitale bogformater og litteraturens nye situationer i dagligdagen (se afsnittet Litteraturens nicher).

Overordnet set er bibliotekernes og de fysiske butikkers fortsat stærke position bemærkelsesværdig i en tid med så meget fokus på den digitale omstilling. Samtidig tiltrækker streamingtjenesterne en bredere profil på tværs af uddannelsesniveauer, som er ulig den traditionelle læser (og køber) af fysiske bøger.

TRADITIONELT SALG OG UDLÅN STÅR STÆRKT, MEN STREAMING OG ONLINESALG ER VIGTIGE VEJE TIL LITTERATUR FOR DANSKERE <50 ÅR

% af dem der læser bøger (n=2505) som har valgt de følgende måder at tilgå bøger på [Q18] fordelt på aldersgrupper.

LÆSNINGENS SOCIALE DIMENSION

Når det kommer til den sociale dimension, er der markante forskelle mellem de unge og ældre. Læsende i alle aldersgrupper taler med andre om de bøger, de læser (omtrent 80% på tværs af aldersgrupper). Flere ældre går til forfatterarrangementer (31%), mens de unge under 35 år foretrækker at skrive selv (37%). Samtidig er de yngre læsere mere tilbøjelige til at anmelde bøger (fx på bogblogs eller gennem sociale medier) samt deltage i læsegrupper online end de andre grupper. Det indikerer, at unge har en mere ekspressiv læsekultur end ældre, hvor de bruger en større palette af sociale fora til at udtrykke sig omkring læsningen – både i digitale såvel som fysiske sammenhænge.

Interessant nok er der ingen statistisk forskel mellem aldersgrupperne, når det kommer til bogmesser. Det tyder på, at forfatterarrangementer og bogmesser tiltrækker forskellige typer af læsere. Hvor arrangementerne typisk koncentrerer sig om et enkelt værk eller et forfatterskab, er bogmesserne ofte orienterede mod en række forskellige aktiviteter, der blander forfatterinterviews med publikumsdeltagelse og fan-involvering. I Danmark er der efterhånden etableret en række messer udover Bogforum, som netop fokuserer på specifikke genrer (fx Krimimessen i Horsens eller Copenhagen Comics i København) og fanmiljøer (fx Fantasyfestival i Esbjerg eller J-Popcon i København). I spørgeskemaet spørges der ikke ind specifikt til messerne – de fremgår i stedet som eksempler til spørgsmålet – men de er givetvis med til at udbrede brugen af bogmesser på tværs af aldersgrupper.

Der er ligeledes en stor forskel på tværs af uddannelsesniveauer, der har en nærmest lineær karakter. Desto længere uddannelse man har, desto mere sandsynligt er det, at man udfører alle de typer af sociale interaktioner omkring læsning, som er inkluderet i spørgeskemaet.

Der er overraskende lille forskel imellem kønnene med hensyn til sociale aktiviteter – bortset fra at skrive selv, hvor 30% af kvinderne gør det, modsat kun 18% af mændene. Når man inddrager uddannelsesniveaet sammen med køn, så står det klart at mænd med kortere uddannelse er markant mindre tilbøjelige til at engagere sig i nogle sociale aktiviteter omkring læsningen (29% gør aldrig nogen af aktiviteterne listet i q19). Det er vigtigt at huske, at det kun er den læsende del af befolkningen, der tages udgangspunkt i her, så den forskel understreger, at selv læsende mænd er mindre tilbøjelige til at indgå i sociale sammenhænge omkring bøgerne.

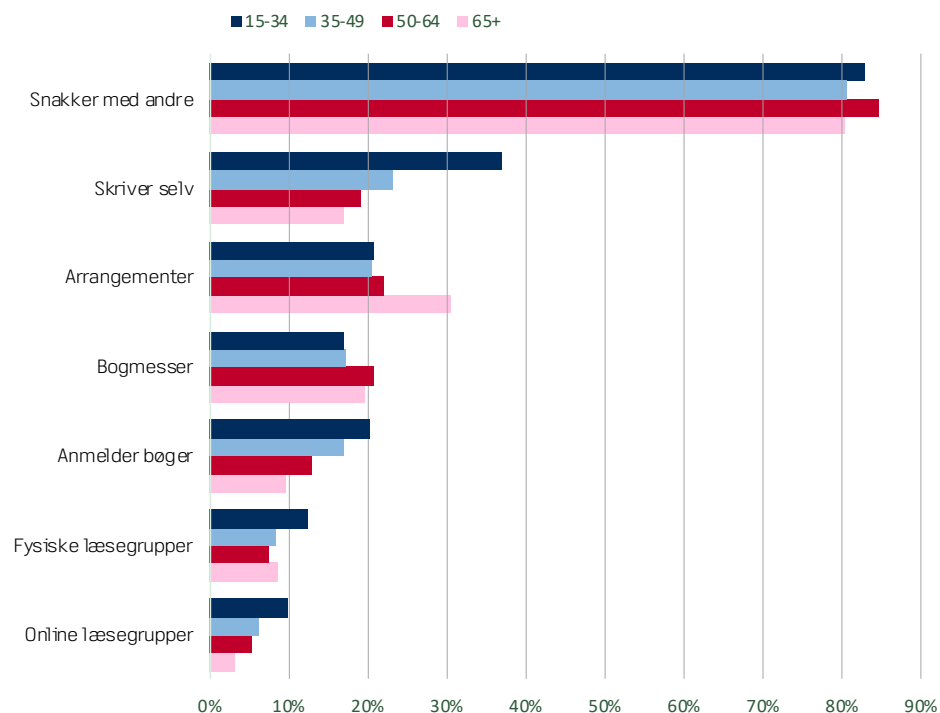
Læsere i hovedstaden er mere tilbøjelige til at besøge bogmesser (28%) end i resten af landet og gå til forfatterarrangementer (26%) end nordjyderne (16%). Derudover er der ingen nævneværdig forskel på tværs af regionerne.

Ikke så overraskende så er dem med en social brugsprofil, som beskrevet i afsnittet om motivation, mere tilbøjelige til at deltage i alle former for aktiviteter omkring læsning end dem med en mere rituel eller instrumental tilgang. Det drejer sig især om at gå til arrangementer (ca. 40% af dem med en social profil gør det) eller bogmesser (ca. 29%)

samt at deltage i både online (ca. 12%) og fysiske læsegrupper (ca. 20%). Igen er forskellene på tværs af forskellige typer af motivation ikke overvældende.

YNGRE LÆSERE ENGAGERER SIG MERE I SOCIALE AKTIVITETER RUNDT OM LÆSNINGEN

% af dem der læser bøger (n=2505) som engagerer sig i litteratur på én eller flere af de følgende måder minimum en gang imellem [Q19]

AFSLUTTENDE DISKUSSION OG OPSUMMERING

Status på danskernes læsekultur i 2022 er helt overordnet, at den er i forandring. Det klareste skel i undersøgelsen har konsekvent været på tværs af aldersgrupper, mens køn og uddannelse spiller en mindre rolle. Hvor de ældre over 50 overvejende holder sig til veletablerede vaner med trykte bøger i velkendte kontekster (i fritiden og på ferierne), læser de yngre aldersgrupper i højere grad gennem nye formater (især lydbøger) og i nye niches i hverdagen. Litteraturens voksende rolle som et supplement til andre aktiviteter forandrer samtidig selve læseoplevelsen – først og fremmest fordi 'læsning' i streng forstand suppleres, eller udskiftes med, lytning for mange.

Det er et åbent spørgsmål i hvor høj grad skiftet i formatet påvirker kvantiteten og kvaliteten af læsning. Der er en del forskning, som tyder på, at vi oplever litteratur og mentalt 'lagrer' information på forskellig vis alt efter, om vi læser på papir, i elektronisk format eller som lyd (diskuteret i Baron, 2021; Michelsen, 2021). Fx foretrækker mange studerende (og en del undervisere) elektroniske læringsmaterialer – som ebøger, digitale tekster og podcasts – selvom empiriske studier peger på, at trykte materialer giver det bedste læringsudbytte i de fleste situationer (opsummeret i Baron, 2021). Samtidig tyder forskningen på, at formatet især lydbogsformatet påvirker måden, vi læser og genlæser litteratur på – fx viser data fra svenske Storytel, at nogle genhører deres favoritter, mens andre hurtigt skifter mellem bøgerne uden at læse dem færdig (Berglund, 2022). De digitale medier muliggør både en nemmere tilgang til hele bogreolen – bogstavelig talt, i lommen – og samtidig en mere fragmentarisk og overfladisk læsekultur. Formaternes konsekvenser for læseoplevelsen er et område, hvor der er behov for flere empiriske undersøgelser.

Det er også klart ud fra resultaterne, at digitale medier spiller en større rolle for både adgangen og inspiration til samt brugen af litteratur. Igen er de yngre grupper, ikke overraskende, mere tilbøjelige til at benytte digitale, især sociale, medier i deres læsepraksis. Hvor man i alle aldersgrupper taler med andre om bøger (i hver fald en gang imellem), engagerer de unge sig i litteraturen på flere måder end de ældre generationer. Interessant nok dominerer de yngre læsere ikke den sociale brugsprofil, som er nogenlunde ligeligt fordelt på tværs af aldersgrupper. En del af forklaringen her er, at det sociale element ikke er en central motivation for de fleste læsere, hvilket tyder på, at mange anser læsning hovedsageligt som et individuelt anliggende. Men det er også sandsynligt, at yngre og ældre læsere ser litteraturen udfylde forskellige behov i deres dagligdag.

Samtidig er det påfaldende, hvor stor en andel af de unge, som læser på grund af pligt, f.eks. som del af skole eller uddannelse. Det underbygges desværre af undersøgelser, der tyder på, at læselysten blandt børn i Danmark er temmelig lav i forhold til andre lande (Mejding et al., 2017). Den store andel af unge som svarer, at de læser fordi de skal, efterlader et spørgsmål om, hvorvidt de unge fortsat vil være tilbøjelige til at læse efter pligtlæsningen, f.eks. som del af skole eller uddannelse, ophører. Men det hører samtidig med til historien, at denne undersøgelse også viser, at der er en stor del af unge, som læser af mere klassiske rituelle årsager (eskapisme og lignende).

Endelig viser analysen, at de yngre læsere engagerer sig i flere forskellige aktiviteter omkring læsningen. De er både medskabende som skrivende selv eller i rollen som anmeldere og samtidig mere tilbøjelige til at dyrke bogarrangementer. Hvor de brede bogarrangementer, Bogforum som kerneeksemplet, måske appellerer mere til de ældre aldersgrupper, er der kommet en mængde nye litteraturmesser med fokus på særlige genrer og fanmiljøer – fx Fantasyfestival, Copenhagen Comics eller J-Popcon – som er mere målrettet unge. Her kunne der være muligheder for at opdyrke en bredere interesse for og engagement i litteratur.

Det er imidlertid vigtigt at huske på, at aldersforskellene i undersøgelsen er målt på ét tidspunkt og altså ikke over tid. Det vil sige, at det er umuligt at sige noget om, hvorvidt forskellene er udtryk for et livsfase- eller et generationsfænomen. På den ene side forventer vi, at menneskers livsfaser (fx i arbejde vs. pensioneret, med eller uden hjemmeboende børn, osv.) påvirker deres medievaner. Der er velkendte forskelle på, hvilke medier unge og ældre benytter og at en stor del af forklaringen ligger i, hvilke behov medierne er med til at udfylde i dagligdagen. Derfor kunne man have en forventning om, at danskernes læsevaner ændrer sig afgørende igennem livet, når de går fra den ene livsfase til det næste (fx når børnene flytter hjemmefra eller når de går på pension). Omvendt er der også forskning som peger på, at forskellige generationer foretrækker de medier, som har rundet dem igennem livets formative år (Westlund & Færdigh, 2012). De medier danskerne er vokset op med, har en tendens til at fortsætte med at have relevans som de ældes, selvom nye medier introduceres løbende. Hvorvidt man anser forskelle i læsekulturer som overvejende et livsfase- eller generationsfænomen, får derved stor betydning for, hvilken udvikling man ser læsningen tage i fremtiden.

De forskelligheder i læsekulturer som rapporten dokumenterer, skal derfor ses i det lys. Læsning i Danmark er i forandring pga. udviklinger i danskernes behov og præferencer, tilgængelige teknologier samt bogbranchens initiativer. Fremtidige studier vil forhåbentligt gøre sammenhængen mellem de forskellige processer over tid klarere.

LITTERATUROVERSIGT

Adoni, H., & Nossek, H. (2011). Between the Book and the Reader: The Uses of Reading for the Gratification of Personal Psychosocial Needs. I R. Crone & S. Towheed (Red.), *The History of Reading, Volume 3: Methods, Strategies, Tactics* (s. 49–65). Palgrave Macmillan UK. https://doi.org/10.1057/9780230316737_4

Andersen, T. R., Kjerkegaard, S., & Stougaard Pedersen, B. (2021). Introduction: Modes of Reading. *Poetics Today*, 42(2), 131–147. <https://doi.org/10.1215/03335372-8883164>

Auxier, B., Stewart, D., Bucaille, A., & Westcott, K. (2021, december 1). *The gender gap in reading: Boy meets book, boy loses book, boy never gets book back*. Deloitte Insights. <https://www2.deloitte.com/us/en/insights/industry/technology/technology-media-and-telecom-predictions/2022/gender-gap-in-reading.html>

Balling, G., Begnum, A. C., Kuzmičová, A., & Schilhab, T. S. S. (2019). The young read in new places, the older read on new devices: A survey of digital reading practices among librarians and Information science students in Denmark. *Participations: Journal of Audience & Reception Studies*, 16 (1).

Baron, N. S. (2021). *How we read now: Strategic choices for print, screen, and audio*. Oxford University Press.

Berglund, K. (2022, oktober 5). Audiobooks: Every Minute Counts. *Public Books*. <https://www.publicbooks.org/audiobooks-consumption-data/>

Bergström, A., & Höglund, L. (2020). E-books: In the shadow of print. *Convergence*, 26(4), 895–911. <https://doi.org/10.1177/1354856518808936>

Bogpanelet. (2021). *Bogen og litteraturens vilkår 2021: Bogpanelets årsrapport*. Bogpanelet, Kulturministeriet.

Bogpanelet. (2023). *Bogen og Litteraturens Vilkår 2022: Bogpanelets årsrapport*. Bogpanelet, Kulturministeriet.

Brügger, N. (2003). Bogen som medie. *Passage - Tidsskrift for litteratur og kritik*, 18(48), Art. 48. <https://doi.org/10.7146/pas.v18i48.1545>

Childress, C. C., & Friedkin, N. E. (2012). Cultural Reception and Production: The Social Construction of Meaning in Book Clubs. *American Sociological Review*, 77(1), 45–68. <https://doi.org/10.1177/0003122411428153>

Christiansen, M. Ø., & Lindhardsen, E. C. (2021, april 29). “Det er stukket fuldstændig af”: Grædende teenagere på TikTok får gammel bog til at hitte verden over. DR. <https://www.dr.dk/nyheder/kultur/boeger/det-er-stukket-fuldstaendig-af-graedende-teenagere-paa-tiktok-faar-gammel-bog>

Christin, A. (2012). Gender and highbrow cultural participation in the United States. *Poetics*, 40(5), 423–443. <https://doi.org/10.1016/j.poetic.2012.07.003>

Colbjørnsen, T. (2015). The accidental avant-garde: Audiobook technologies and publishing strategies from cassette tapes to online streaming services. *Northern Lights: Film & Media Studies Yearbook*, 13(1), 83–103. https://doi.org/10.1386/nl.13.1.83_1

DanmarkC TV. (2021, april 20). Unge mænd fortæller ikke, hvordan de har det. *DanmarkC TV*. <https://danmarkc.tv/unge-maend-fortaelles-ikke-hvordan-de-har-det/>

Danmarks Statistik. (2022). *KVUARI1: Forbrug af litteratur (år) efter enhed, køn og alder*. Danmarks Statistik. <https://statistikbanken.dk/KVUARI1>

Det Humanistiske Fakultet. (2021, juni 7). *Covid-19 har ændret danskernes læsevaner*. Tema: Coronavirus; Københavns Universitet. <https://hum.ku.dk/faknyt/2021/juni/covid19-har-aendret-danskernes-laesevaner/>

Dezuanni, M. L. (2021). TikTok's Peer Pedagogies—Learning About Books Through #Booktok Videos. *AoIR Selected Papers of Internet Research*, 2021. <https://doi.org/10.5210/spir.v2021i0.11901>

Dimmick, J. W. (2003). *Media competition and coexistence: The theory of the niche*. Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

Dimmick, J. W., Feaster, J. C., & Hoplamazian, G. J. (2010). News in the interstices: The niches of mobile media in space and time. *New Media & Society*, 13, 23–39. <https://doi.org/10.1177/1461444810363452>

DR. (2021). *Medieudviklingen 2021* (DR Medieforsknings årlige rapport om udviklingen i danskernes brug af elektroniske medier). Danmarks Radio (DR). https://www.dr.dk/static/documents/2022/01/26/medieudviklingen2021_1bb12b10.pdf

Dutta-Bergman, M. J. (2004). Complementarity in Consumption of News Types Across Traditional and New Media. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 48(1), 41–60. https://doi.org/10.1207/s15506878jobem4801_3

Eklund-Jürgensen, L. (2016). #Bookstagram. Bogkultur blandt teenagere og kulturarvsinstitutioner på Instagram. *Magasin fra Det Kongelige Bibliotek*, 29(1), 2–17. <https://doi.org/10.7146/mag.v29i1.66969>

Flood, A. (2020, april 23). Britons are reading more in lockdown, says survey for World Book Night. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/books/2020/apr/23/britons-are-reading-more-in-lockdown-says-survey-for-world-book-night>

Frandsen, S. (2022, april 25). Britisk bogsalg voksede til knap 60 mia. Kr. I 2021. *Media-Watch*. <https://mediawatch.dk/Medienyt/Boeger/article13951431.ece>

Gelles-Watnick, R., & Perrin, A. (2021, september 21). Who doesn't read books in America? *Pew Research Center*. <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2021/09/21/who-doesnt-read-books-in-america/>

Griswold, W. (2008). *Regionalism and the Reading Class*. University of Chicago Press.

Grøn, R., & Albrechtslund, A.-M. (2020). To be a Bookeater: Literary debate in adolescent reading culture. *MedieKultur: Journal of Media and Communication Research*, 36(67), Art. 67. <https://doi.org/10.7146/mediekultur.v36i67.114503>

Hansen, S. R., Gissel, S. T., & Puck, M. R. (2017). *Børns læsning 2017: En kvantitativ undersøgelse af børns læse- og medievaner i fritiden*. Læremiddel.dk: Tænk tanken Fremtidens Biblioteker. <https://laeremiddel.dk/wp-content/uploads/2017/11/BrnsLsningenkelt.pdf>

Hansen, S. R., Hansen, T. I., & Pettersson, M. (2021). *Børn og unges læsning 2021* (s. 173). Aarhus Universitetsforlag. https://unipress.dk/media/19074/9788772199214_boern-og-unges-laesning-2021ny.pdf

Hasebrink, U., & Domeyer, H. (2012). Media repertoires as patterns of behaviour and as meaningful practices. A multimethod approach to media use in converging media environments. *Participations*, 9, 757–779.

Have, I., & Pedersen, B. S. (2015). *Digital Audiobooks*. Routledge.

Have, I., & Pedersen, B. S. (2020). The audiobook circuit in digital publishing: Voicing the silent revolution. *New Media & Society*, 22(3), 409–428. <https://doi.org/10.1177/1461444819863407>

Hjarvard, S. (2017). Danskernes smag for litteratur. *Passage - Tidsskrift for litteratur og kritik*, 31(76). <https://doi.org/10.7146/pas.v31i76.25240>

Hjarvard, S., & Helles, R. (2015). Going digital: Changing the game of Danish publishing. *Northern Lights: Film & Media Studies Yearbook*, 13(1), 49–64. https://doi.org/10.1386/nl.13.1.49_1

Kaplan, A. (2022, januar 28). How TikTok Helped Fuel The Best-Selling Year For Print Books. *Forbes*. <https://www.forbes.com/sites/annakaplan/2022/01/28/how-tiktok-helped-fuel-the-best-selling-year-for-print-books/>

Katz, E., Blumler, J. G., & Gurevitch, M. (1973). Uses and Gratifications Research. *Public Opinion Quarterly*, 37, 509–523. <https://doi.org/10.1086/268109>

Katz, E., & Lazarsfeld, P. F. (1955). *Personal Influence: The Part Played by People in the Flow of Mass Communications*. Free Press.

Kristensen, N. N., & From, U. (2015). From Ivory Tower to Cross-Media Personas. *Journalism Practice*, 9(6), 853–871. <https://doi.org/10.1080/17512786.2015.1051370>

Kraaykamp, G., & Dijkstra, K. (1999). Preferences in leisure time book reading: A study on the social differentiation in book reading for the Netherlands. *Poetics*, 26(4), 203–234. [https://doi.org/10.1016/S0304-422X\(99\)00002-9](https://doi.org/10.1016/S0304-422X(99)00002-9)

Kulturministeriet. (2022). *Rapportering om mediernes udvikling (2021)*. Kulturministeriet. <https://mediernesudvikling.kum.dk/2021/>

Lange, R. (2022, august 5). Svenske unge læser flere bøger. *MediaWatch*. <https://mediawatch.dk/article14284806.ece>

Lewinsky, C. (2021, juni 1). Ordner du mest vasketøj derhjemme? Og er du kvinde? Så er du langt fra alene.... *Alt.dk*. <https://www.alt.dk/artikler/ligestilling-ny-undersogelse-hk-privat>

Liu, M., & Wronski, L. (2018). Examining Completion Rates in Web Surveys via Over 25,000 Real-World Surveys. *Social Science Computer Review*, 36(1), 116–124. <https://doi.org/10.1177/0894439317695581>

Mejding, J., Neubert, K., & Larsen, R. (2017). *PIRLS 2016. En international undersøgelse om læsekompetence i 3. Og 4. Klasse*. Aarhus Universitetsforlag.

Michelsen, J. (2021). *Pejlemærker i aktuel forskning om læsning*. Bogpanelet, Slots- og Kulturstyrelsen. https://kum.dk/fileadmin/Bogpanel/Pejlemaerker_i_aktuel_forskning_om_laesning.pdf

Montagni, I., Cariou, T., Tzourio, C., & González-Caballero, J.-L. (2019). “I don’t know”, “I’m not sure”, “I don’t want to answer”: A latent class analysis explaining the informative value of nonresponse options in an online survey on youth health. *International Journal of Social Research Methodology*, 22(6), 651–667. <https://doi.org/10.1080/13645579.2019.1632026>

Neill, V. (1988). The Psychology of Reading for Pleasure: Needs and Gratifications. *Reading Research Quarterly*, 23(1), 6–50. <https://doi.org/10.2307/747903>

Nielsen, J. B. (2022, juni 2). Tiktok-hashtag har fået salget af engelske bøger til at eksplodere i Bog & Idé. *MediaWatch*. <https://mediawatch.dk/Medienyt/article14101146.ece>

Perkins, K. (2017). The Boundaries of BookTube. *The Serials Librarian*, 73(3–4), 352–356. <https://doi.org/10.1080/0361526X.2017.1364317>

Pinsker, J. (2019, september 19). Why Do Some People Love Reading? - The Atlantic. *The Atlantic*. <https://www.theatlantic.com/education/archive/2019/09/love-reading-books-leisure-pleasure/598315/>

Prieur, A., Rosenlund, L., & Skjott-Larsen, J. (2008). Cultural capital today: A case study from Denmark. *Poetics*, 36(1), 45–71. <https://doi.org/10.1016/j.poetic.2008.02.008>

Radway, J. A. (1991). *Reading the romance: Women, patriarchy, and popular literature*. University of North Carolina Press.

Sieghart, M. A. (2021, juli 9). *Why do so few men read books by women?* *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/books/2021/jul/09/why-do-so-few-men-read-books-by-women>

Sikora, J., Evans, M. D. R., & Kelley, J. (2019). Scholarly culture: How books in adolescence enhance adult literacy, numeracy and technology skills in 31 societies. *Social Science Research*, 77, 1–15. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2018.10.003>

Tepper, S. J. (2000). Fiction reading in America: Explaining the gender gap. *Poetics*, 27(4), 255–275. [https://doi.org/10.1016/S0304-422X\(00\)00003-6](https://doi.org/10.1016/S0304-422X(00)00003-6)

Thompson, J. B. (2021). *Book wars: The digital revolution in publishing*. Polity press.

Westlund, O., & Färdigh, M. A. (2012). Conceptualizing Media Generations: The Print, Online and Individualized Generations. *Observatorio (OBS*)*, 6, 181–213.

Wollscheid, S. (2014). The impact of the leisure reading behaviours of both parents on children's reading behaviour: Investigating differences between sons and daughters. *Poetics*, 45, 36–54. <https://doi.org/10.1016/j.poetic.2014.06.001>

Ørmen, J., Helles, R., & Bruhn Jensen, K. (2021). Converging cultures of communication: A comparative study of Internet use in China, Europe, and the United States. *New Media & Society*, 23(7), 1751–1772. <https://doi.org/10.1177/14614448211015977>

SPØRGERAMME FOR LÆSEKULTURSUNDERSØGELSEN 2022

PDL's/Baggrundsvariable leveret af YouGov:

Køn: (sample)

Alder: (sample)

Region: (sample)

Uddannelse: (PDL: profile_education)

Personlig indkomst: (PDL: personal_income)

Husstandsindkomst: (PDL: household_income)

Partivalg ved seneste valg: (PDL: FT19)

Social medie-brug (fordelt på sociale medier): (PDL: social_media)

Medie-brug (TV, radio, apps, hjemmesider, etc.): (PDL: tv_hours_live; tv_hours_ondemand; radio_listen_hours; website_types)

Svartid pr. respondent

#INTRO

TEXT

Denne undersøgelse handler om danskernes læsevaner og er udført på vegne af Kulturministeriet.

Læsning tager i dagens Danmark mange forskellige former. Nogle læser ofte, andre læser mere sjældent. Nogle læser bøger i fysisk form – det som vi traditionelt kalder en bog – andre foretrækker at lytte til lydbøger eller læse elektroniske udgaver, e-bøger.

Danskere læser også mange forskellige slags bøger. Man deler typisk bøger op i skønlitteratur og faglitteratur, hvor skønlitteraturen omhandler fiktion (fx romaner, noveller, digte, tegneserier) og faglitteratur behandler faktiske personer, begivenheder og fænomener (fx i naturvidenskaben).

Du kan læse om undersøgelsens resultater i en rapport der offentliggøres senere på året på Kulturministeriets hjemmeside. Hvis du har nogle spørgsmål eller kommentarer er du velkommen til at kontakte mig på jacoboermen@gmail.com.

Undersøgelsen tager omtrent 10 minutter at besvare.

Mange tak for din deltagelse.

Jacob Ørmen

Analysekonsulent

#TYPER AF LÆSNING

TEXT

Den første del af undersøgelsen handler om dine egne læsevaner. Altså når du læser bøger for dig selv fx i din fritid eller i forbindelse med arbejde, studier og skole. Der kommer spørgsmål om højtlesning og andre sociale former for læsning senere i undersøgelsen.

De første spørgsmål handler om hvilke formater du bruger til at læse eller lytte til bøger. Tænk både på skønlitteratur som romaner og faglitteratur i bredere forstand.

SINGLE

[q1] Hvor ofte læser du bøger i fysisk form (papirbøger)?

1. Dagligt
2. En eller flere gange om ugen
3. En eller flere gange om måneden
4. Sjældnere
5. Jeg læser ikke bøger i fysisk form
6. Ved ikke / ønsker ikke at besvare

MULTIPLE ORDER=RANDOMIZE 1-6 – SP=7 – IF Q1=1-4

[q2] Hvornår læser du bøger i fysisk form (papirbøger)? Tænk både på skøn- og faglitteratur og vælg alle som er relevante for dig.

1. I transport (fx i tog eller bus)
2. I forbindelse med arbejde/studie/skole
3. I forbindelse med daglige gøremål (fx indkøb, rengøring, madlavning)
4. I små pauser i løbet af dagen (fx ventetid inden aftaler)
5. I min fritid (fx om aftenen og i weekenden)
6. På ferier
7. Ved ikke / ønsker ikke at besvare

SINGLE

[q3] Hvor ofte læser du e-bøger (fx på e-bogslæser, tablet eller telefon)?

1. Dagligt
2. En eller flere gange om ugen
3. En eller flere gange om måneden
4. Sjældnere
5. Jeg læser ikke e-bøger
6. Ved ikke / ønsker ikke at besvare

MULTIPLE ORDER=RANDOMIZE 1-6 – SP=7 – IF Q3=1-4

[q4] Hvornår læser du e-bøger? Tænk både på skøn- og faglitteratur og vælg alle som er relevante for dig.

1. I transport (fx i tog eller bus)
2. I forbindelse med arbejde/studie/skole
3. I forbindelse med daglige gøremål (fx indkøb, rengøring, madlavning)
4. I små pauser i løbet af dagen (fx ventetid inden aftaler)
5. I min fritid (fx om aftenen og i weekenden)
6. På ferier
7. Ved ikke / ønsker ikke at besvare

SINGLE

[q5] Hvor ofte lytter du til lydbøger (fx gennem streamingtjenester eller podcasts)?

1. Dagligt
2. En eller flere gange om ugen
3. En eller flere gange om måneden
4. Sjældnere
5. Jeg lytter ikke til lydbøger
6. Ved ikke / ønsker ikke at besvare

MULTIPLE ORDER=RANDOMIZE 1-6 – SP=7 – IF Q5=1-4

[q6] Hvornår lytter du til lydbøger? Tænk både på skøn- og faglitteratur og vælg alle som er relevante for dig.

1. I transport (fx på cykel, i bil, tog eller bus)
2. I forbindelse med arbejde/studie/skole
3. I forbindelse med daglige gøremål (fx indkøb, rengøring, madlavning)
4. I små pauser i løbet af dagen (fx ventetid inden aftaler)
5. I min fritid (fx om aftenen og i weekenden)
6. På ferier
7. Ved ikke / ønsker ikke at besvare

TEXT

Den næste serie af spørgsmål handler om hvilke typer af bøger du læser.

SINGLE

[q7] Hvor ofte læser eller lytter du til skønlitteratur (fx romaner, noveller, digte, tegneserier)?

1. Dagligt
2. En eller flere gange om ugen
3. En eller flere gange om måneden
4. Sjældnere
5. Læser eller lytter aldrig til skønlitteratur
6. Ved ikke / ønsker ikke at besvare

MULTIPLE ORDER=RANDOMIZE 1-11 – SP=13 – IF Q7=1-4

[q8] Hvilke typer af skønlitteratur foretrækker du at læse eller lytte til? Vælg alle som er relevante for dig.

1. Kriminalromaner
2. Fantasy og science fiction
3. Kærlighed og erotik
4. Historiske romaner
5. Humor og satire
6. Thrillere og gysere
7. Ungdomsbøger (fx Young Adult)
8. Børnebøger (fx i forbindelse med højtlesning)
9. Skønlitterære romaner i øvrigt (fx samtidslitteratur eller litterære klassikere)
10. Digte, noveller og essays
11. Tegneserier (inkl. grafiske noveller)
12. Andre typer, notér venligst: #open
13. Ved ikke / ønsker ikke at besvare

SINGLE

[q9] Hvor ofte læser eller lytter du til faglitteratur (fx fagbøger, biografier, kogebøger, bøger om personlig udvikling og hobbyer)?

1. Dagligt
2. En eller flere gange om ugen
3. En eller flere gange om måneden
4. Sjældnere
5. Læser eller lytter aldrig til faglitteratur
6. Ved ikke / ønsker ikke at besvare

MULTIPLE ORDER=RANDOMIZE 1-11 – SP=13 – Q9=1-4

[q10] Hvilke typer af faglitteratur foretrækker du at læse eller lytte til? Vælg alle som er relevante for dig.

1. Gør-det-selv (fx til hus og have, håndarbejde)
2. Rejsebøger (fx turen går til-serien)
3. Mad & drikke (fx kogebøger, inspiration til retter og drinks)
4. Sundhed og personlig udvikling (fx selvudvikling, børneopdragelse, motion)
5. Biografier og sande beretninger
6. Historie (fx global-, national- og lokalhistorie, slægtsforskning)
7. Samfund & Politik
8. Kunst & kultur
9. Filosofi & religion
10. Køn, krop og seksualitet
11. Naturvidenskab
12. Andre typer, notér venligst: #open
13. Ved ikke / ønsker ikke at besvare

MULTIPLE – SP=10 – Q7=1-4 OR Q9=1-4

[q11] Hvilke sprog læser du/lytter du til litteratur på? Vælg alle som er relevante for dig.

1. Dansk
2. Andre nordiske sprog (fx svensk eller norsk)
3. Engelsk
4. Andre germanske sprog (fx tysk eller hollandsk)
5. Romanske sprog (fx spansk, italiensk, portugisisk)
6. Mellemøstlige sprog (fx arabisk, hebraisk, persisk, tyrkisk)
7. Slaviske sprog (fx russisk, polsk, serbisk)
8. Asiatiske sprog (fx kinesisk, bengali, hindi, japansk)
9. Andre sprog, notér venligst: #open
10. Ved ikke / ønsker ikke at besvare

SINGLE

[q12] Hvor mange bøger vil du mene du har læst eller lyttet til igennem de seneste 12 måneder? Tænk på bøger du har læst helt eller store dele af og inkludér både skøn- og faglitteratur.

1. Ingen
2. 1 bog
3. 2-3 bøger
4. 4-5 bøger
5. 6-10 bøger
6. 11-20 bøger
7. Mere end 20 bøger
8. Ved ikke / ønsker ikke at besvare

OPEN – SP=3

[q13] Hvad er titlen på den seneste bog du har læst/lyttet til store dele af eller helt færdig? Det kan både være en skønlitterær eller faglitterær bog. Hvis du har svært ved at huske titlen, så skriv dit bedste bud og/eller skriv gerne navnet eller navnene på forfatteren/-erne.

1. Titel: #open
2. Forfatter(e): #open
3. Ved ikke / ønsker ikke at besvare

GRID – ROWORDER=RANDOMIZE

[q14] Hvor vigtigt er de følgende grunde for dit valg af litteratur?

	1. Meget vigtigt	2. Temmelig vigtigt	3. Ikke særlig vigtigt	4. Slet ikke vigtigt	5. Ved ikke
1. Forfatteren har samme køn som mig					
2. Forfatteren har samme nationalitet/etnicitet som mig					
3. Forfatteren er i samme livsstadie som mig (fx samme aldersgruppe, lignende erfaring)					

#MOTIVATION FOR LÆSNING

TEXT

Den næste række spørgsmål handler om din motivation for at læse bøger.

Grid – roworder=randomize

[q15] Hvor vigtigt er de følgende grunde for din motivation til at læse/lytte til bøger?

	1. Meget vigtigt	2. Temmelig vigtigt	3. Ikke særlig vigtigt	4. Slet ikke vigtigt	5. Ved ikke
1. For at få tiden til at gå					
2. For at forsvinde ind i en anden verden					
3. For at lære nyt eller blive inspireret (fx til madlavning)					
4. For at have noget at snakke med andre om					
5. For at forbedre konkrete egenskaber (fx faglige)					
6. For at forstå andre mennesker eller mig selv bedre					
7. For at slappe af (fx falde til ro inden du skal sove)					
8. Fordi jeg skal (i forbindelse med arbejde/studie/skole)					

SINGLE

[q16] Prøv at tænke tilbage på tiden med nedlukningerne af samfundet på grund af COVID-19 i perioden marts 2020 til marts 2022. Hvilket af følgende udsagn passer bedst til dine læsevaner i perioden?

1. Jeg begyndte at læse mere i COVID-nedlukningsperioden end før og læser stadig mere end før nedlukningerne
2. Jeg begyndte at læse mere i COVID-nedlukningsperioden end før, men læser nu omtrent det samme som før nedlukningerne
3. Jeg begyndte at læse mere i COVID-nedlukningsperioden end før, men læser nu mindre end før nedlukningerne
4. Jeg begyndte at læse mindre i COVID-nedlukningsperioden end før og læser stadig mindre end før nedlukningerne
5. Jeg begyndte at læse mindre i COVID-nedlukningsperioden end før, men læser nu omtrent det samme som før nedlukningerne
6. Jeg begyndte at læse mindre i COVID-nedlukningsperioden end før, men læser nu mere end før nedlukningerne
7. Min læsning var mere eller mindre uændret i COVID-nedlukningsperioden
8. Ved ikke / ønsker ikke at besvare

TEXT

Nu vil vi gerne vide lidt om hvilken rolle læsning spiller i dit liv.

MULTIPLE – ORDER=RANDOMIZE 1-10 – SP=12

[q17] Hvor finder du inspiration til de bøger som du gerne vil læse? Vælg alle som er relevante for dig.

1. anbefalinger fra familie og/eller venner
2. Sociale medier (fx YouTube, Goodreads, Facebook, TikTok) eller bogblogs på dansk
3. Sociale medier (fx YouTube, Goodreads, Facebook, TikTok) eller bogblogs på andre sprog
4. Internetboghandler (fx Saxo, Amazon)
5. Aviser eller magasiner (fx anmeldelser, bogomtaler)
6. TV- eller radioudsendelser (fx programmer om litteratur og kultur)
7. Podcasts
8. Biblioteker (tænk på både det fysiske bibliotek og eReolen)
9. Fysiske butikker (fx boghandler eller supermarkeder)
10. Arrangementer (fx Bogforum, Krimimessen, Fantasyfestival, J-Popcon)
11. Andet, notér venligst: #open
12. Ved ikke / ønsker ikke at besvare

MULTIPLE – ORDER=RANDOMIZE 1-10 – SP=12

[q18] Hvordan får du adgang til bøger? Tænk både på skøn- og faglitteratur og vælg alle som er relevante for dig.

1. Låner på biblioteket
2. Låner gennem bibliotekets digitale tjenester (fx eReolen)
3. Låner af familie eller venner
4. Får dem som gave
5. Køber dem i boghandel eller anden fysisk butik (fx supermarked)
6. Køber dem online (fx gennem internetboghandler)
7. Køber dem brugt (fx loppemarkeder eller antikvariater)
8. Bytter eller deler bøger med andre
9. Abonnerer på fysiske bøger (fx gennem en bogklub)
10. Benytter streamingtjenester (fx Mofibo, Podimo, Saxo, BookBeat)
11. Andet, notér venligst: #open
12. Ved ikke / ønsker ikke at besvare

GRID – ROWORDER=RANDOMIZE

[q19] Der er mange forskellige måder folk engagerer sig i litteratur på. Nogle skriver selv, andre snakker med andre om det de læser, mødes i læsegrupper eller går til mere formelle bogarrangementer. Nu må du meget gerne indikere hvor ofte du engagerer dig i de følgende aktiviteter:

	1. Ugentligt eller oftere	2. Månedligt	3. Årligt	4. Sjældnere end årligt	5. Har aldrig gjort	6. Ved ikke
1. Skriver selv (fx dagbog, historier, fanfiction)						
2. Anmelder bøger (fx på sociale medier, internetfora eller andre steder)						
3. Snakker om bøger med andre (fx venner, kollegaer og familie)						
4. Deltager i fysiske læsegrupper (fx på biblioteket, selvorganiseret)						
5. Deltager i online læsegrupper (fx via sociale medier, litteratursider, DR Romanklub)						
6. Går til litteraturarrangementer (fx foredrag på det lokale bibliotek)						
7. Besøger messer (fx Bogforum, Krimimessen, Fantasyfestival, Copenhagen Comics, J-Popcon)						

SINGLE

[q20] Hvor ofte læser du højt for andre? Det kan både være børn eller voksne.

1. Dagligt
2. En eller flere gange om ugen
3. En eller flere gange om måneden
4. Sjældnere
5. Læser aldrig højt for andre
6. Ved ikke / ønsker ikke at besvare

#SPØRGSMÅL OM DIN BAGGRUND

TEXT

Den sidste gruppe af spørgsmål handler om din personlige baggrund.

MULTIPLE – SP=9

[q21] Hvad er din nuværende beskæftigelse? Vælg alle de muligheder, som er relevante for dig.

1. I fuldtidsarbejde (37 timer eller mere om ugen)
2. I deltidsarbejde (mindre end 37 timer om ugen)
3. Selvstændig eller freelancer
4. Arbejdsløs
5. Pensionist
6. Studerende eller skoleelev
7. I arbejde uden løn (fx hjemmegående, frivillig, værnepligtig)
8. Anden type beskæftigelse, notér venligst: #open
9. Ved ikke / Foretrækker ikke at svare

SINGLE IF Q17=1-3, 7-8

[q22] Hvilken betegnelse passer bedst på dit nuværende arbejde?

1. Ledelse og administration (fx direktør, afdelingschef)
2. Akademisk, teknisk og anden vidensbaseret beskæftigelse (fx læge, advokat, ingeniør, lærer, kunstner, revisor)
3. Kontorarbejde (fx sekretær, postbud, regnskabsassistent)
4. Salgsarbejde (fx sælger, ekspedient, forsikringsagent)
5. Servicearbejde (fx brandmand, tjener, frisør)
6. Faglært arbejde (fx mekaniker, murer, elektriker)
7. Håndværkspræget arbejde (fx bager, litograf, buschauffør)
8. Ufaglært arbejde (fx fabriksarbejder, rengøringsassistent, bud)
9. Landbrug og fiskeri (fx landmand, landbrugsmedhjælper, fisker)
10. Anden betegnelse, notér venligst: #open
11. Ved ikke / Foretrækker ikke at svare

SINGLE

[q23] Hvor mange hjemmeboende børn mellem 0-15 år er der i din husstand?

1. Ingen børn
2. 1 barn
3. 2 børn
4. 3 eller flere børn
5. Ved ikke / Foretrækker ikke at svare

SINGLE

[q24] Hvor mange bøger vil du mene der er i dit hjem? Det kan være svært at vurdere præcist, så bare kom med dit bedste skøn.

1. Ingen
2. 1-10 bøger
3. 11-20 bøger
4. 21-50 bøger
5. 51-100 bøger
6. Over 100 bøger
7. Ved ikke / ønsker ikke at besvare

SINGLE

[q25] Hvor ofte læste andre (fx forældre, søskende) højt for dig, da du var barn?

1. Dagligt
2. En eller flere gange om ugen
3. En eller flere gange om måneden
4. Sjældnere
5. Andre læste aldrig bøger højt for mig som barn
6. Ved ikke / ønsker ikke at besvare

SINGLE

[q26] Hvor ofte læste dine forældre selv, da du var barn?

1. Dagligt
2. En eller flere gange om ugen
3. En eller flere gange om måneden
4. Sjældnere
5. Mine forældre læste aldrig for sig selv, da jeg var barn
6. Ved ikke / ønsker ikke at besvare

#OUTRO

TEXT

Mange tak for din deltagelse.

Du kan læse om undersøgelsens resultater i en rapport der offentliggøres senere på året på Kulturministeriets hjemmeside. Hvis du har nogle spørgsmål eller kommentarer er du velkommen til at kontakte mig på jacoboermen@gmail.com.

Vh

Jacob Ørmen, Analysekonsulent

LÆSNING I FORANDRING

Rapport om læsekulturer blandt voksne danskere i 2022

Af Jacob Ørmen

Kontakt Bogpanelets sekretariat:
Andreas Riegels Vestergaard, anrv@kum.dk
www.kum.dk

ISBN (DIGITAL): 978-87-7960-162-8